

LUNDS
UNIVERSITET

Företagsekonomiska institutionen
EKONOMIHÖGSKOLAN VID
LUNDS UNIVERSITET

Kandidatuppsats, 10 poäng
Juni 2004

Expansionsfondens tillämpning i praktiken

Handledare:
Maria Gårdängen

Författare:
Gunnel Andersson
Björn Jarlvik
Pehr Magnusson

Sammanfattning

Titel	Expansionsfondens tillämpning i praktiken
Seminariedatum	2004-06-10
Ämne/kurs	FEK 581 Kandidatseminarium, 10 poäng
Författare	Gunnel Andersson Björn Jarlvik Pehr Magnusson
Handledare:	Maria Gårdängen
Nyckelord	Expansionsfond, neutralbeskattning, grundad teori, enskild näringsverksamhet, självfinansiering
Syfte	Vi vill öka kunskapen kring hur lagen om expansionsfond tillämpas och uppfattas i praktiken, av redovisningskonsulter, enskilda näringsidkare, skattehandläggare, skattejurister och redovisningsexperter. Hur används expansionsfonden och vilka faktorer påverkar dess tillämpning
Metod	Undersökningen kombinerar Grundad Teori med en diagnostisk analys och bygger på såväl kvantitativ som kvalitativ data.
Resultat	Hälften av redovisningskonsulterna avsätter till expansionsfond i låg utsträckning, trots tillräckligt kapitalunderlag. De upplever expansionsfonden som riskfylld eftersom näringsidkaren har svårt att särskilja fullbeskattat kapital från lågbeskattat. Expansionsfonden väljs därför ofta bort till förmån för periodiseringsfonden.
Slutsatser	Neutraliteten mellan olika företagsformer fungerar inte i praktiken eftersom verktyget, expansionsfonden, är svårt att förstå för näringsidkaren. Genom detta äventyras den enskilda näringsverksamhetens möjlighet till självfinansiering med lågt beskattade medel. Vi tror det är orealistiskt att öka förståelsen genom informationsinsatser, därtill är konstruktionen alltför komplicerad. En lösning med avdragsgill lön är mer pedagogisk.

Abstract

Title:	Application of the expansion fund in practise
Seminar date:	2004-06-10
Course:	Bachelor thesis in business administration, 10 Swedish Credits (15 ECTS)
Authors:	Gunnel Andersson Björn Jarlvik Pehr Magnusson
Advisor:	Maria Gårdängen
Key words:	Expansion fund, neutral taxation, grounded theory, self-employees, self financing
Objectives	To enhance the knowledge on the performance of the expansion fund in practice and of how it is perceived by self employees, accountant consultants, accountant experts, taxation officials and by taxation lawyers. Furthermore, the objective is to discuss the use of the expansion fund and the factors influencing the use.
Method	Grounded theory is used together with diagnostic analysis. Data is analysed both of quantitative and qualitative nature.
Results	Of the accountant consultants, half of them recommend deposit to the expansion fund in very few cases, although the capital requirements are fulfilled. The main argument being that they regard the fund as risky. The self employees have often difficulties to understand how the enterprise capital controls the expansion fund and thus prefer the periodizing fund.
Conclusions:	The principle of the neutrality between different types of enterprises is not fulfilled since only relatively few deposits to expansion funds are made, i.e. self employees in general have a disadvantage as long as the level of knowledge among themselves is not enhanced. We believe that it is unrealistic to drastically enhance the understanding. A solution with deductible wage is more pedadgogic.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till alla, som trots pressat schema, ställt sig till förfogande för våra intervjuer. Utan Er hade vår studie inte varit möjlig.

Dessutom vill vi rikta ett tack till vår handledare Maria Gårdängen som har kommit med synpunkter under arbetets gång.

Tack!

Lund, den 4 juni 2004

Gunnel Andersson

Björn Jarlvik

Pehr Magnusson

Förkortningar

BFL	Bokföringslag (1999:1078)
Dir.	Direktiv
Ds	Departementsserie
E	Expansionsfond
EN	Enskild näringsidkare och enskild näringsverksamhet
IL	Inkomstskattelag (1999:1229)
INK1	Inkomstdeklaration 1 inkomståret 2004
KU	Kapitalunderlag
N1	Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet utan årsbokslut – taxeringen 2004
N2	Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet med årsbokslut – taxeringen 2004
N6	Deklarationsblankett för räntefördelning och expansionsfond – taxeringen 2004
P	Periodiseringsfond
Prop.	Proposition
RE	Redovisningsexpert, uttalar sig i sin expertroll
RF	Räntefördelning
RK	Redovisningskonsult, uttalar sig i sin praktiska yrkesroll
SKV	Skatteverket
RSV	Riksskatteverket
SH	Skattehandläggare
SJ	Skattejurist
SOU	Statens offentliga utredningar

Innehållsförteckning

---

1 Inledning	8
1.1 Bakgrund	8
1.1.1 Mera om utredningen Neutral företagsbeskattning	9
1.2 Problemformulering	10
1.3 Syfte	11
1.4 Avgränsningar	11
2 Viktiga begrepp och faktorer kring expansionsfonden	12
2.1 Expansionsfonden	12
2.1.1 Det för expansionsfond justerade resultatet	12
2.1.2 Kapitalunderlag för enskilda näringsidkare	13
2.1.3 Återföring av expansionsfond	14
2.2 Periodiseringsfond	15
2.3 Positiv och negativ räntefördelning	16
2.4 Neutralitetsprincipen	16
2.5 Staketmetoden	17
2.6 Ytterligare faktorer av betydelse kring expansionsfonden	18
2.7 Schematisk bild över hur expansionsfond, periodiseringsfond och räntefördelning avsätts och återförs	19
3 Material och metoder	20
3.1 Val av undersökningsmetoder	20
3.1.1 Diagnostisk undersökning	20
3.1.2 Grundad Teori	22
3.2 En översikt av insamling av data	24
3.3 Urval och tillvägagångssätt vid intervjuer	25
3.4 Hur metoderna har kombinerats	27
3.5 Metod och källkritik	30
3.6 Alternativa sätt att undersöka området	31
4 Tidigare forskning och uppföljning	32
4.1 Undersökningar gjorda av myndigheter	32
4.2 Magisteruppsats om neutral företagsbeskattning	33
5 Resultat	35
5.1 Avsättning till expansionsfond då möjlighet finns	35
5.2 Syfte med avsättning till expansionsfond	36
5.3 Jämförelse i avsättning mellan expansionsfond och periodiseringsfond	37
5.4 Risker	39
5.5 Förståelse	40
5.6 Bedömning av neutraliteten	43
5.7 Redovisningsproblematik	46
5.8 Särskiljningsproblematik	46
5.9 Syn på alternativa lösningar	47
6 Analys och slutsatser	50
6.1 Analys	50

6.1.1 Teoretisk neutralitet	50
6.1.2 Praktisk neutralitet	50
6.2 Slutsatser och nya frågor	53
7 Källförteckning	55
7.1 Publicerade källor	55
7.1.1 Litteratur	55
7.1.2 Lag	55
7.1.3 Offentligt tryck	56
7.1.4 Elektroniska källor	56
7.1.5 Muntliga källor	56
7.1.6 Icke refererade källor	57
Bilaga 1	58
Bilaga 2	60

1

Inledning

I detta kapitel ges bakgrunden till valt uppsatsämne därefter följer problemformulering, syftet med uppsatsen och avgränsningar.

1.1 Bakgrund

Den utredning som ligger till grund för reglerna om expansionsfonden, tidigare kallad expansionsmedel, är SOU 1991:100. Syftet som skall uppnås genom expansionsfonden är att skapa ett underlag med enkelbeskattade medel som kan användas inom verksamheten för självfinansiering av expansion.¹ Skattemässig neutralitet skall föreligga mellan företagsformerna.² Innan expansionsfonden infördes fanns det inte någon möjlighet för enskilda näringsidkare att finansiera investeringar i verksamheten med lågbeskattade vinstmedel. Då kunde marginalskatten uppgå till 70 % oavsett om vinsten återinvesterades i verksamheten eller användes för privat konsumtion.³

Direktivet bakom SOU 1991:100 var att utredarna skulle fästa stor vikt vid vad som gäller för aktiebolagen och eftersträva skattemässig likformighet mellan de båda företagsformerna.⁴ Främst var det reglerna kring fåmansaktiebolag med en ensam aktieägare som anställd i bolaget som skulle fungera som riktmärke.⁵

Det finns två metoder för att uppnå likformighet. Att utforma reglerna lika, regellikformighet, eller att utforma reglerna endast så att resultatet av regeltillämpningen blir lika, resultatlikformighet. I direktivet går att läsa att utredarna främst skulle eftersträva regellikformighet. Det betonas också i direktiven att vid utvärderingen, av de alternativa lösningar som tillslut ställs mot varandra, så skall kravet på praktiskt hanterbara regler beaktas.⁶

---

¹ SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, betänkande av utredningen om beskattning av inkomster hos enskilda näringsidkare och handelsbolag, s. 64

² Prop. 1993/94 :50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 1

³ Dir. 1996:78, Utvärdering och förenkling av skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, s. 4

⁴ SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, s. 64

⁵ Ibid, s. 83

⁶ Ibid, s. 64

1.1.1 Mera om utredningen Neutral företagsbeskattning

Utredningens förslag blev instrumentet expansionsfond. Utredningens alternativa metoder (staketmetod och särskild redovisningsmetod⁷) avfärdades av följande anledningar. I de alternativa konstruktionerna styrs beskattningen av storleken på uttag från näringsverksamheten. Men eftersom det saknas en civilrättslig gräns i en enskild näringsverksamhet mellan det som är privat och det som tillhör verksamheten så anser utredarna att det är bättre att den styrande faktorn skall utgöras av en post i deklarationen, än av uttagen. De menar också att enskilda näringsidkare inte i praktiken gör någon stark åtskillnad mellan det som tillhör verksamheten och det som tillhör den privata sfären.

Utredningen ser även en fördel i att den beskattning som sker när en enskild näringsidkare frigör medel ur expansionsfonden för konsumtion så motsvaras av den i beskattningen i ett enmansaktiebolag i samma situation. Denna likformighet gäller generellt och inte bara under vissa förutsättningar. Utredarna anser att reglerna om expansionsfonden är förhållandevis enkla och har uppfattningen att systemet kan fungera i praktiken utan större problem. Både för de skattskyldiga och för myndigheterna. Utredarna menar också att den valda lösningen inte berör de näringsidkare som inte har behov av att återinvestera i verksamheten.⁸

Remissinstansernas synpunkter

Riksskatteverket avstyrkte helt förslaget om expansionsfond på grund av reglernas komplexitet. De anser det inte möjligt att förklara reglerna för alla som berörs.⁹ De menar att komplexiteten i hög grad beror på att reglerna är utformade för att förhindra att skattekrediten utnyttjas privat, vilket sker genom att ett visst kapitalunderlag måste räknas fram.¹⁰ En del andra remissinstanser tycker också att systemet med den neutrala företagsbeskattningen är för komplext.¹¹

Lagrådets yttrande

Innan expansionsfonden blev en del av lagsystemet fick utredningen övergripande kritik kring dess utformning. Konstruktionen ansågs inte inbegripa rimliga krav på att vara enkel, begriplig och hanterlig.¹² Lagrådet menar att reglerna, med hänsyn till att lagstiftningen även riktar sig till mindre rörelser, får anses vara nära gränsen i vad som kan accepteras i fråga om komplexitet. Reglerna har framarbetats under tidspress. Lagrådet anser att ytterligare ansträngningar bör göras för att förenkla systemet. Att expansionsfonden är frivillig att tillämpa gör inte saken bättre.

---

⁷ Särskild redovisningsmetod motsvarar ett förslag av staketmetoden. SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, s. 63

⁸ SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, s. 97

⁹ Ds. 1993:28, Beskattning av enskild näringsverksamhet m.m., s. 172

¹⁰ RSV Rapport 1995:10, Förslag till förenklingar av skattelagstiftningen, s. 133

¹¹ Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 167-168

¹² Ibid, s. 167-168

Enligt Lagrådet finns anledning till viss tveksamhet gällande den praktiska tillämpningen av systemet. Lagrådet betonar därför vikten av att följa upp hur reglerna fungerar i praktiken.¹³ Regeringen som sedermera lade fram propositionen avfärdade dessa invändningar och hänvisade till att de samhällsekonomiska målen som uppställts (bl.a. att ge tillväxt och bättre förutsättningar för nya arbetstillfällen) måste prioriteras högre än de förenklingsaspekter som lagrådet betonar.¹⁴ Regeringen anser att ett mångårigt utredande av frågan om likvärdiga regler för enskilda näringsidkare och för aktiebolag har visat att reglerna ofrånkomligen blir komplicerade.¹⁵ Regeringen menar också att även om reglerna kan anses detaljreglerade talar systemet för att "...tillämpningen i normalfallen bör kunna bli förhållandevis okomplicerad när väl systemet satt sig."¹⁶

1.2 Problemformulering

År 2003 fanns det drygt 850 000 företag i Sverige, av dessa är mer än hälften enskilda näringsidkare.¹⁷ Av de företag som statades år 2002 var mer än 70 % enskilda näringsidkare.¹⁸ Eftersom enskild näringsverksamhet utgör en stor andel av företagen i Sverige och står för en stor andel av nyföretagandet anser vi att det finns ett intresse i hur verksamheterna finansieras.

För intern finansiering av enskild näringsverksamhet finns bland annat instrumentet expansionsfond. Det har konstruerats för att skapa likvärdiga förutsättningar, för investeringar med lågbeskattade medel, mellan enskild näringsverksamhet och aktiebolag.¹⁹ Vid införandet, uttrycktes det farhågor om att systemet kring expansionsfonden skulle vålla problem för enskilda näringsidkare och vikten av uppföljningar kring dess tillämpning betonades.²⁰ Tio år har förflutit sedan expansionsfonden infördes.²¹ Därför anser vi att det finns ett allmänintresse i att undersöka hur väl expansionsfonden tjänar sitt syfte.

Andra avsättningsmöjligheter, såsom räntefördelning och periodiseringsfond samvarierar med expansionsfonden och påverkar på detta sätt indirekt expansionsfonden.²² De tre instrumenten påverkar även pensions- och sjukpenninggrundande inkomst.²³ Därför finns det ekonomiska och sociala överväganden vid beslut om huruvida expansionsfonden skall

---

¹³ Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 426-427

¹⁴ Dir. 1996:78, Utvärdering och förenkling av skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, s. 6

¹⁵ Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 426

¹⁶ Ibid, s. 167-168

¹⁷ http://www.scb.se/templates/Standard____34546.asp, 26 maj 2004

¹⁸ S2003:010, Nyföretagandet i Sverige 2001 och 2002, s. 13-14

¹⁹ SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, s. 64

²⁰ Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 426-427

²¹ Ibid, s. 444

²² 30:6 IL, 33:8 IL och 34:7 IL

²³ 2 kap., Lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension, 3:2, Lag (1962:381) om allmän försäkring, 30:6 IL, 33:2 IL och 34:2 IL

användas eller inte. Med utgångspunkt i ovan diskussion blir vår forskningsfråga: Hur används expansionsfonden och vilka faktorer påverkar dess tillämpning?

1.3 Syfte

Vi vill visa hur lagen om expansionsfond tillämpas och uppfattas i praktiken, av redovisningskonsulter, enskilda näringsidkare, skattehandläggare, skattejurister och redovisningsexperter. Vi vill förklara varför expansionsfonden tillämpas som den gör och peka på de faktorer som har betydelse för detta.

1.4 Avgränsningar

Expansionsfonden kan användas i enskild näringsverksamhet, handelsbolag, kommanditbolag eller i dödsbo efter en i Sverige obegränsat skattskyldig person.²⁴ Vi avgränsar denna studie till att avse expansionsfondens användning i enskild näringsverksamhet.

Vid eventuella avslut, ombildningar, överlåtelser och generationsskiften så avgränsar vi uppsatsen till att omfatta avslut och blandade fång²⁵ vid generationsskiften där övertagaren också idkar näringsverksamhet.

Det finns olika personkretsar utöver de enskilda näringsidkarna som kan komma i kontakt med expansionsfonden i sitt yrkesutövande: Redovisningskonsulter, redovisningsexperter, skattehandläggare, skattejurister, försäkringshandläggare och långivare. Vi avgränsar studie till att avse objekten; den enskilde näringsidkaren, redovisningskonsulter, redovisningsexperter, skattejurister och skattehandläggare.

---

²⁴ 4:2 IL och 34:1 IL

²⁵ Blandat fång är en överlåtelse mot ersättning, men ersättningen motsvarar inte tillgångens fulla värde. Lodin, Sven-Olof, mfl., *Inkomstskatt en läro- och handbok i skatterätt, del 1* (2002), s. 69

2

Viktiga begrepp och faktorer kring expansionsfonden

Kapitlet innehåller regler, begrepp och faktorer som påverkar expansionsfonden. I slutet av kapitlet beskrivs neutralitetsprincipen och staketmetoden. Själva regelverket är komplext och du som läsare behöver inte förstå dessa regler för att kunna ta del av uppsatsens resultat och diskussion. Gå istället vidare och gå hellre tillbaka till detta kapitel då du behöver. I slutet på kapitlet finns, till din hjälp, en schematisköversikt på hur räntefördelning, periodiseringsfond och expansionsfond avsätts och återförs.

2.1 Expansionsfonden

Genom expansionsfonden har enskilda näringsidkare givits en möjlighet att fondera vinstmedel i verksamheten. Avsättningen är avdragsgill vid beräkning av resultatet av näringsverksamheten.²⁶ På avsättningen utgår endast en skatt på 28 %, s.k. expansionsfondskatt.²⁷ Storleken på avsättningen till expansionsfonden har två begränsningar, för det första går det inte avsätta mer än ett så högt belopp som motsvarar ett för expansionsfond justerat positivt resultat. För det andra får beloppet i expansionsfonden uppgå till högst ett belopp som motsvarar 138,89 % av kapitalunderlaget för expansionsfonden.²⁸

2.1.1 Det för expansionsfond justerade resultatet

34:5 IL Med det för expansionsfond justerade resultatet avses resultatet av näringsverksamheten före avdrag för avsättning till expansionsfond

ökat med

- *avdrag för egenavgifter enligt 16 kap. 29 §, och*
- *avdrag för premie för pensionsförsäkring och inbetalning på pensionsparkonto enligt 16 kap. 32 § samt särskild löneskatt enligt lagen (1991:687) om särskild löneskatt på pensionskostnader avseende dessa poster,*

minskat med

---

²⁶ 34:1-2 IL

²⁷ 65:8 IL

²⁸ 34:4 IL

- sjukpenning och liknande ersättningar som avses i 15 kap. 8 §, och
- återfört avdrag för egenavgifter enligt 16 kap. 29 §.

Tilläggas bör att det som avses med det för expansionsfond justerade resultatet är resultatet av näringsverksamheten efter avsättning till periodiseringsfond²⁹ och efter räntefördelning³⁰.

2.1.2 Kapitalunderlag för enskilda näringsidkare

34:7 IL Med kapitalunderlaget för expansionsfond avses skillnaden mellan värdet på tillgångarna och värdet på skulderna i näringsverksamheten vid beskattningsårets utgång ökat med

- underskott av näringsverksamheten till den del underskottet inte dras av enligt någon av de bestämmelser som anges i 14 kap. 22 § första och andra styckena,
- en sådan övergångspost som avses i 33 kap. 14 §, och
- en sådan särskild post vid arv, gåva m.m. som avses i 8-10 §§

minskat med

- sådana tillskott till verksamheten under beskattningsåret som görs i annat syfte än att varaktigt öka kapitalet i verksamheten.

2 st. Bestämmelserna i 33 kap. 9-14 §§ om vilka tillgångar och skulder som räknas till näringsverksamheten, om hur tillgångarna värderas samt om övergångsposten skall tillämpas också vid beräkning av kapitalunderlaget för expansionsfond.

Detta innebär att skattefordringar eller skatteskulder som huvudregel inte räknas som tillgångar eller skulder vid beräkning av kapitalunderlaget.³¹ Avdrag som gjorts för periodiseringsfonder, ersättningsfonder och avsättningar för framtida utgifter, vid beskattningen, skall dock ses som skulder.³²

Tillgångar skall som huvudregel tas upp till det skattemässiga värdet.³³ Fastigheter som är kapitaltillgångar och som är förvärvade innan den 1 januari 1991 får dock värderas på ett alternativt tillvägagångssätt vid beräkningen av kapitalunderlaget.³⁴ För näringsidkare som har skogskonto, skogsskadekonto eller upphovsmannakonto skall halva värdet av dessa medel tas upp som tillgång.³⁵ Som huvudregel anses delägarätter och fordringsrätter inte som tillgångar, vilket innebär att om en enskild näringsidkare tar bankmedel som verksamheten inbringat och placerar dessa i värdepapper så får de inte

---

²⁹ 30:6 2 st. IL

³⁰ 33:5 2 st. IL

³¹ 33:10 IL

³² 33:11-12 IL

³³ 33:11-12 IL

³⁴ 33:13 IL

³⁵ 33:12 2 st. IL

längre medräknas i kapitalunderlaget, istället ses detta skattemässigt som ett uttag ur verksamheten.³⁶

För de näringsidkare som hade ett negativt kapitalunderlag när reglerna skulle börja tillämpas fick då lägga till en övergångspost så att detta undveks. Denna post är konstant och får användas under hela verksamhetens fortlevnad för att höja kapitalunderlaget.³⁷

Benefikt förvärv mot vederlag

Fastigheter som är kapitaltillgångar och som förvärvats 1996 eller senare genom arv, testamente, gåva eller bodelning vid äktenskapsupplösning men mot visst vederlag gäller i vissa fall särskilda regler.³⁸ Anledningen till reglerna är att i vissa fall så inträder förvärvaren i givarens skattemässiga situation, i enlighet med kontinuitetsprincipen. Hela förvärvet ses då som benefikt enligt helhetsprincipen. Så är fallet när vederlaget (exempelvis ett övertagande av lån på fastigheten) understiger fastighetens taxeringsvärde.³⁹ I vissa av dessa fall (34:8 2 st. IL skall också vara uppfylld) kan en särskild post få beräknas. Denna kan läggas till kapitalunderlaget så att enskilda näringsidkare inte skall tvingas återföra expansionsfundsmedel på grund av förvärvet.⁴⁰

Ökar kapitalunderlaget får den särskilda posten bara användas i den mån kapitalunderlaget är negativt. Om kapitalunderlaget i framtiden blir så högt att ett positivt kapitalunderlag uppnås utan att den särskilda posten behöver användas faller den bort för alltid.⁴¹

2.1.3 Återföring av expansionsfond

Om kapitalunderlaget för expansionsfonden sjunker så att expansionsfonden överstiger 138,89 % av kapitalunderlaget blir den skattskyldige tvungen att påföljande år återföra en del av eller hela det tidigare medgivna avdraget så att avsättningen ej står i strid mot denna regel.⁴² Expansionsfundsmedel skall även återföras vid ett upphörande av verksamheten, när skattskyldigheten för näringsverksamheten upphör, om näringsverksamheten inte längre skall beskattas i Sverige p.g.a. skatteavtal, när näringsidkaren försätts i konkurs eller om näringsidkaren är begränsat skattskyldig och avlider.⁴³

---

³⁶ 13:7 IL

³⁷ 33:14 IL och 34:7 IL

³⁸ 33:15-16 IL och 34:8-9 IL

³⁹ Prop. 1996/97:12, Vissa justeringar i lagen om räntefördelning m.m., s. 28-29

⁴⁰ SKV 302, Handledning för beskattning av inkomst och förmögenhet m.m. vid 2004 års taxering, s. 370-371

⁴¹ Prop. 1996/97:12, Vissa justeringar i lagen om räntefördelning m.m., s. 28

⁴² 33:15 IL

⁴³ 33:16 IL

De expansionsfundsmedel som återförs beskattas genom progressiv beskattning i inkomstslaget näringsverksamhet⁴⁴ och egenavgifter betalas för denna inkomstökning⁴⁵ (ibland är det dock särskild löneskatt som skall betalas in⁴⁶). När avdraget återförs skall ett belopp som motsvarar 28 % av minskningen av expansionsfonden tillgodoräknas vid debiteringen av slutlig skatt.⁴⁷ Givetvis får expansionsfonden föras tillbaka även av frivilliga skäl, användningen av expansionsfonden är frivillig.⁴⁸

När expansionsfundsmedel förs tillbaka kan medlen inte bilda underlag för räntefördelning eller för periodiseringsfond. Eftersom avsättningen till expansionsfonden görs på en nivå efter näringsidkaren haft möjlighet till dessa två resultatjusteringar och således förs tillbaka på samma nivå.⁴⁹ Däremot blir återföringen av expansionsfundsmedel sjukpenninggrundande och pensionsgrundande (vilket också innebär att expansionsfundsmedlen inte var detta det år som avsättningen gjordes).⁵⁰

2.2 Periodiseringsfond

Enskilda näringsidkare får göra avdrag för en avsättning av årets beskattningsbara inkomst till en så kallad periodiseringsfond, denna obeskattade reserv får högst uppgå till 30 % av det för periodiseringsfond justerade resultatet. Det för expansionsfond justerade resultatet innebär att avsättningen skall göras efter räntefördelning men innan expansionsfundsavsättning.⁵¹ Varje års avsättning bildar en egen fond⁵² och skall föras tillbaka till beskattning senast det sjätte taxeringsåret efter det taxeringsår som avdraget hänför sig till.⁵³ Ett aktiebolag får göra avsättning till expansionsfond med ett belopp som motsvarar högst 25 % av näringsverksamhetens överskott. Underlaget för beräkningen är olika i aktiebolaget och enskild näringsverksamhet. I aktiebolaget görs avsättningen på vinsten, efter att lönekostnader dragits av. I enskild näringsverksamhet ingår näringsidkarens ”lön” i underlaget.⁵⁴

---

⁴⁴ 1:5 IL och 65:5 IL

⁴⁵ Lag 2000:980 om socialavgifter 3:1, 3:3 och 3:13

⁴⁶ Lag 1990:659 om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster 1-2 §§

⁴⁷ 65:8 IL

⁴⁸ 34:4 IL

⁴⁹ 30:6 2 st. IL och 33:5 2 st. IL

⁵⁰ SKV 302, Handledning för beskattning av inkomst och förmögenhet m.m. vid 2004 års taxering, s. 367

⁵¹ 30:6 IL

⁵² 30:4 IL

⁵³ 30:7 IL

⁵⁴ 30:5 IL och 30:6 IL

2.3 Positiv och negativ räntefördelning

En del av den enskilda näringsidkarens inkomst får tas upp i inkomstslaget kapital, denna uppdelning av näringsidkarens inkomst sker genom reglerna om räntefördelning.⁵⁵ För att räkna ut det schablonavdrag⁵⁶, som får dras ifrån inkomstslaget näringsverksamhet och istället tas upp i inkomstslaget kapital, används ett kapitalunderlag. Detta underlag består i princip av det egna kapitalet i verksamheten och är ungefär detsamma som används som kapitalunderlag vid tillämpning av expansionsfonden. En skillnad är dock att kapitalunderlaget för räntefördelning beräknas på ingående balans medan underlaget för expansionsfonden beräknas på utgående balans.⁵⁷ Kapitalunderlaget måste därtill uppgå till minst 50 000kr för att räntefördelning skall få tillämpas.⁵⁸ Den räntefördelning som har beskrivits ovan kallas positiv räntefördelning. Det finns även negativ räntefördelning och då skall istället avdrag göras i inkomstslaget kapital för att istället tas upp som inkomst i inkomstslaget näringsverksamhet. Detta är obligatoriskt till skillnad från positiv räntefördelning och skall göras om kapitalunderlaget är negativt med mer än 50 000kr.⁵⁹ Räntefördelning på årets resultat görs innan eventuella avsättningar till periodiseringsfond och expansionsfond.⁶⁰

2.4 Neutralitetsprincipen

Med neutrala regler avses den innebörden att om två alternativ jämförs skall de ha samma rangordning såväl före som efter beskattningen. Det blir allt vanligare att neutrala regler eftersträvas överlag i västvärlden. Utvecklingen går mot en ökad tilltro till renodlat ekonomiska överväganden på oreglerade marknader än till beskattningssystem som skall styra beteenden.⁶¹

Denna neutralitetsprincip som kan motiveras av samhällsekonomiska skäl, får den följden att skattereglerna i aktiebolag och enskild näringsverksamhet skall vara neutrala, för att på så sätt skapa de fördelaktigaste reglerna ur samhällets synpunkt för att skapa nyföretagande och expansion. Vid valet av företagsform skall därför skattereglerna inte påverka den skattskyldiges val, enligt neutralitetsprincipen, om systemet skall vara samhällsekonomiskt optimalt. Även rättviseskäl kan anföras till stöd för neutralitetsprincipen, eftersom en bristande neutralitet kan leda till olikformighet i beskattningen.⁶² När begreppet neutralitet diskuteras i uppsatsen är det ovan innebörd som åsyftas.

---

⁵⁵ 33:2 1 st. IL

⁵⁶ 33:3 1 st. IL

⁵⁷ 33:8 IL och 34:7 IL

⁵⁸ 33:4 IL

⁵⁹ 33:2 IL och 33:4 IL

⁶⁰ 33:5 IL

⁶¹ Lodin, Sven-Olof, mfl., *Inkomstskatt en läro- och handbok i skatterätt, del 1* (2002), s. 3

⁶² *Ibid*, s. 37-38

2.5 Staketmetoden

I mitten på 1980-talet kom det fram förslag till en reformering av den dåvarande beskattningsmodellen för de enskilda näringsidkarna, ett förslag som lades fram kallas för staketmetoden.

Modellen går ut på att näringsverksamheten skall ses som en självständig enhet i skattehänseende. Ett staket skall sättas runt näringsverksamheten varvid uttag från verksamheten inte skall kunna göras utan skattekonsekvenser.⁶³ Näringsidkaren kommer då i många avseenden jämföras med det förhållande som gäller mellan en löntagare och dennes arbetsgivare.⁶⁴ Den vinst som näringsidkaren avstår att ta ut ur företaget skall endast lågbeskattas. Kommittén för utredningen valde mellan två olika alternativ för att uppnå detta. Det första alternativet innebär att en 30-procentig skatt skall få avräknas mot den skatt som näringsidkaren senare har att erlägga när han tar ut sparade vinstmedel.

Det andra alternativet för beskattning av sparade vinstmedel är en definitiv 10-procentig skatt, som alltså inte skall beaktas vid bestämmandet av näringsidkarens personliga skatt. Kommittén förordar det alternativet med den 10-procentiga skatten och menar att alternativet med avräkningsbar skatt kommer att innebära betydande administrativa problem. Det ifrågasätts om det alternativet överhuvudtaget går att göra praktiskt hanterligt.⁶⁵

Samtidigt skall dock den civilrättsliga regleringen av enskild näringsverksamhet fortsätta att gälla, det vill säga att det är näringsidkaren själv som i egenskap av fysisk person ingår förbindelserna i och för näringsverksamheten.⁶⁶ Staketmetoden blev emellertid aldrig lag.⁶⁷ Kommittén för utredningen menar att de kontrollerande myndigheterna inte skall ha mindre möjligheter till att upptäcka brister i redovisningen, på grund av den föreslagna lösningen, jämfört med det dåvarande systemet. De anser också att myndigheterna vid ett konstaterande av brister också kan fastställa en materiellt riktig taxering.⁶⁸

---

⁶³ SOU 1984:70, Staketmetoden, en ny metod för beskattning av enskild näringsverksamhet, s. 7

⁶⁴ Ibid, s. 52

⁶⁵ Ibid, s. 8

⁶⁶ Ibid, s. 43

⁶⁷ SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, s. 63

⁶⁸ SOU 1984:70, Staketmetoden, en ny metod för beskattning av enskild näringsverksamhet, s. 184

2.6 Ytterligare faktorer av betydelse kring expansionsfonden

Avsättning till expansionsfond görs i deklarationen, och behöver inte finnas med i bokföringen.⁶⁹ Enskilda näringsidkare är inte heller skyldiga att upprätta årsbokslut om den årliga bruttoomsättningen normalt understiger 20 basbelopp.⁷⁰ Enskild näringsverksamhet är dock bokföringsskyldig enligt BFL.⁷¹

En avsättning till expansionsfond minskar kapitalunderlaget för räntefördelning.⁷²

Deklarationsblanketter N1, N2 och N6

Enskild näringsverksamhet skall deklarerars på inkomstdeklarationsblankett INK1. För att sammanställa inkomsten används blanketterna N1, N2, N6 och olika bilagor därtill.

N6 används för att beräkna kapitalunderlaget för räntefördelning och expansionsfond.

Om den enskilda näringsidkaren inte är skyldig att upprätta årsbokslut kan deklarationen göras på blanketten N1. I detta fall behöver inte någon balansräkning upprättas. På N1 görs resultatberäkningen på blanketten och tillsammans med N6 framgår även en ospecificerad balansräkning.

Om den enskilda näringsidkaren är skyldig att upprätta årsbokslut, eller om fastighet ingår i förvärvskällan, måste deklarationen göras på N2. Till N2 finns ett räkenskapsschema där uppgifter ur bokföringen skall fyllas i och utgör därmed ett komplett bokslut med balans- och resultaträkning. N2 består för övrigt av en del justeringsposter som skiljer bokfört och beskattningsbart resultat. Vidare finns precis som för N1 möjlighet att sammanställa olika näringsverksamheter samt avsättning för räntefördelning, periodiseringsfond, expansionsfond och egenavgifter.⁷³

---

⁶⁹ Prop. 1999/2000:2, Inkomstskattelag, s. 409

⁷⁰ Bokföringslag (1999:1078), 1:2 och 6:3

⁷¹ Bokföringslag (1999:1078), 3:6

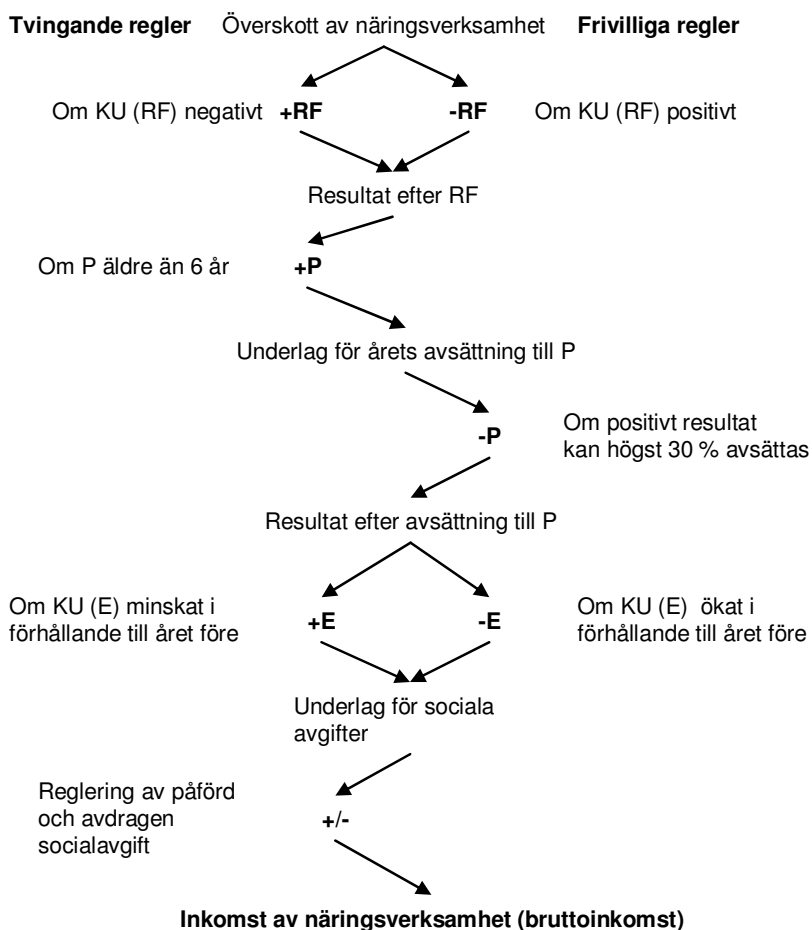
⁷² 33:8 IL

⁷³ Deklarationsblankett Inkomstdeklaration 1 inkomståret 2004, Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet utan årsbokslut – taxeringen 2004, Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet med årsbokslut – taxeringen 2004, Deklarationsblankett för räntefördelning och expansionsfond – taxeringen 2004

2.7 Schematisk bild över hur expansionsfond, periodiseringsfond och räntefördelning avsätts och återförs

Justerade tillgångar UB – justerade skulder UB = **Kapitalunderlag (KU) för expansionsfond (E)**

Justerade tillgångar IB – justerade skulder IB = **Kapitalunderlag (KU) för räntefördelning (RF)**

Figur 1: Schematisk bild över hur expansionsfond, periodiseringsfond och räntefördelning avsätts och återförs.

Källa: Andersson, Jarlvik, Magnusson

3

Material och metoder

I detta kapitel diskuteras de undersökningsmetoder vi har valt och varför dessa har valts. Kapitlet ger också en bild av vilka data som har använts i uppsatsen och hur data har insamlats. Metodkombination, källkritik och alternativa lösningar diskuteras i slutet av kapitlet.

3.1 Val av undersökningsmetoder

Vår forskningsuppgift är bland annat att öka kunskapen om hur en lag tillämpas i praktiken. Genom utredningstexten vet vi att det fanns farhågor om att den praktiska tillämpningen av lagen om expansionsfond kunde bli problematisk⁷⁴. Vi söker därför data som kan falsifiera, alternativt, verifiera farhågorna. Om tillämpningen visar sig vara problematiskt skall problematiken klargöras. Bakomliggande orsaker och drivkrafter skall redovisas. Vi finner därför att en diagnostisk undersökningsmetod⁷⁵ är lämplig.

Vi inspireras även av metoden Grundad Teori⁷⁶. Vi finner att metoderna har vissa likheter vad gäller ”gräv där du står” ansatsen och ett systematiserat arbetssätt. Grundad Teori lämpar sig dock inte för insamling av kvantitativ data, men väl för analys av sådan⁷⁷. Vi väljer diagnostisk metod som den övergripande analysmetoden och Grundad Teori som metod för att samla in, sortera och analysera kvalitativ primärdata.

3.1.1 Diagnostisk undersökning

En god diagnos skall klargöra problemen, de bakomliggande orsakerna och deras drivkrafter. Den skall också kunna ge vägledning till hur problem kan lösas. Precis som läkaren, skall undersökaren genom frågor söka efter symtom och om hur och när dessa uppkommit. Med utgångspunkt från intervjuer och andra metoder för datainsamling arbetar undersökaren sig sedan fram till de grundläggande orsakerna⁷⁸.

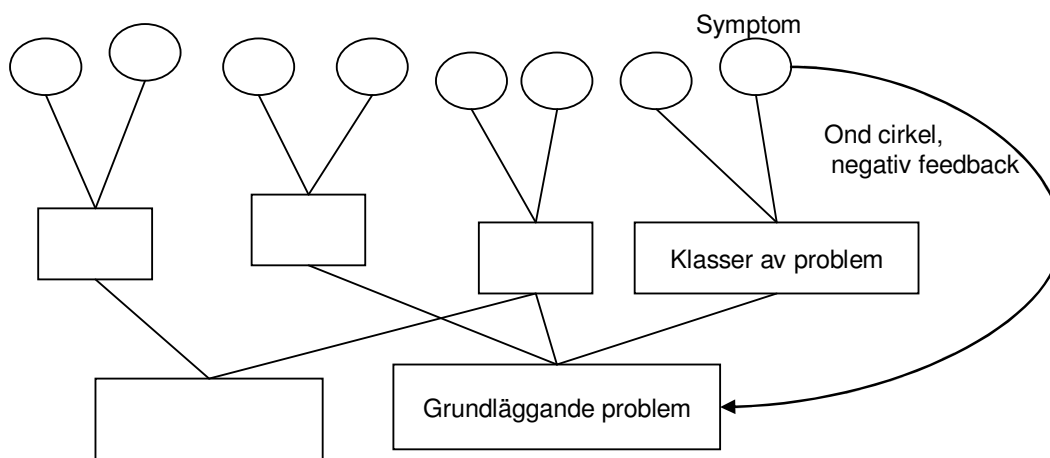
⁷⁴ Prop.1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 426

⁷⁵ Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 212

⁷⁶ Gustavsson, Bengt (red.) *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen* (2004), s. 209

⁷⁷ Gustavsson, Bengt. *Metod: Grundad teori för ekonomer* (1998), s.53

⁷⁸ Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 212

Figur 2: Relationerna mellan symptom, problem och ond cirkel ger en problembild

Källa: Lundahl, Skärvad⁷⁹

Anmärkning: Modellen är modifierad.

Det finns olika metoder för att skapa en diagnos:⁸⁰

- Identifiering av problemklasser.
- Identifiering av onda och goda cirklar.
- Identifiering av faktorer som stör eller blockerar varandra.
- Systematisk problemanalys.
- Problemlösningsblockeringar

Systematisk problemanalys går ut på att, definiera problemen, fastställa problemens omfattning och storlek samt att hitta orsakerna till dessa problem. En del av denna arbetsmetod är att ”brainstorma” för att sortera och fastställa de viktigaste orsakerna till problemen. En diagnos kan också användas för att identifiera problemlösningsblockeringar. Dessa kan uppstå då flera försök att lösa problem har misslyckats. Det finns då anledning att söka de grundläggande problemen i de problemlösningsmetoder undersökaren har använt sig av.⁸¹

⁷⁹ Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 213

⁸⁰ Ibid, s. 215

⁸¹ Ibid, s. 212-221

3.1.2 Grundad Teori

Metoden Grounded Theory introducerades av Anselm Strauss och Barney Glaser i *The discovery of Grounded Theory, Strategies for Qualitative Research* (1967). Metoden kom fram som reaktion mot strömningar inom sociologin som menade att många teorier hade en dålig förankring i data från verkligheten. Traditionella teorier formas ofta utifrån logiskt-rationella principer som sedan testas empiriskt. I metoden Grundad Teori vänder undersökaren på kuttingen och bygger teorier (grundad teori) från empiriska data, dvs. en induktiv ansats i en stegvis generaliseringsprocess. Begreppet ”grundad teori” kan vara förvirrande då det samtidigt avser en metod för teoribildning och resultatet av metoden. För att skilja mellan metoden och teorin brukar metoden utskrivas med versaler och teorin med gemener. Grundad Teori är den mest systematiska av de kvalitativa metoderna, men lämnar i likhet med de andra kvalitativa metoderna mycket åt forskarens subjekt som viktigt verktyg i forskningsprocessen.⁸²

En skillnad mellan Grundad Teori och andra forskningsmetoder är synen på förförståelse, d.v.s. hur mycket undersökaren vet eller tror sig veta om undersökningsområdet. För att så långt som möjligt undvika att se empirin genom andras teorier och analyser läses därför andras studier och teorier i slutet av undersökningsprocessen.⁸³

Grundad Teori lämpar sig bäst i följande sammanhang:⁸⁴

1. Fenomen som saknar teoribildning.
2. Fenomen där nyanser behöver fångas upp. Grundad Teori söker hellre nyanser och variationsrikedomen i data än finner lagbundenhet och generella samband.
3. Göra existerande teorier mer relevanta. Gamla teorier kan vara baserade på en kontext där tillämpningen i andra kontexter inte ger en bra återspeglning av den verklighet där teorin appliceras.
4. Fenomen som får konsekvenser. Om en grundad teori lyckas belysa och ge nya perspektiv på det dolda fenomenet så kan det få konsekvenser för aktörerna inom området och för andra.
5. Som del i en större studie där den kan utgöra en hypotesgenererande metod.

Grundad Teori är olämplig i följande sammanhang:⁸⁵

1. Bevisning eller verifiering. Grundad Teori syftar till att skapa en välgrundad teori inte att bevisa att en teori är sann utifrån något kriterium
2. Kvantitativa frågeställningar. Grundad Teori kan inte skapa ett kvantitativt material, men väl analysera ett kvantitativt material.
3. Individstudier och icke-mänskliga aktiviteter.

---

⁸² Gustavsson, Bengt (red.) *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen* (2004), s. 209

⁸³ Ibid, s. 213

⁸⁴ Gustavsson, Bengt. *Metod: Grundad teori för ekonomer* (1998), s. 31-40

⁸⁵ Ibid, s. 41-43

Några viktiga begrepp inom metoden Grundad Teori

Öppen kodning, begreppssättning och teoretisk kodning beskriver en stegvis abstraktionsprocess från data till grundad teori.

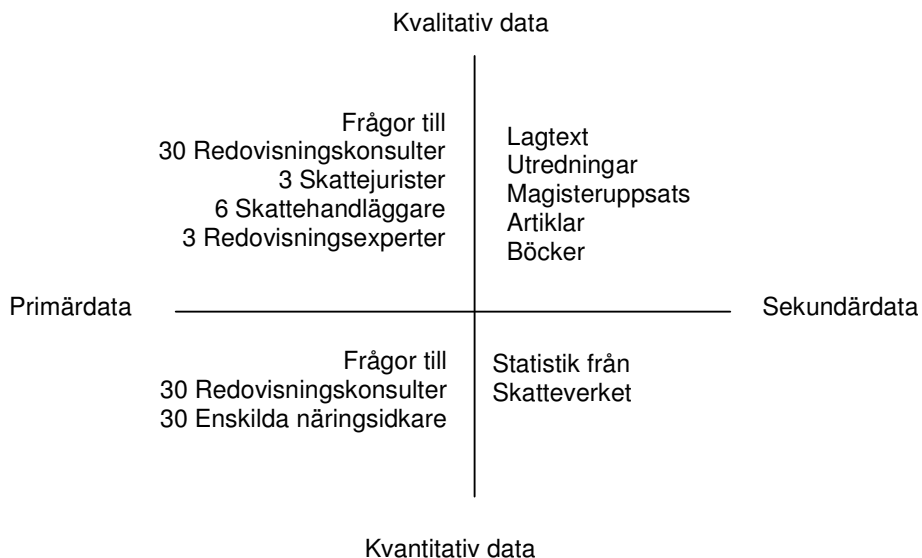
1. *Öppen kodning.* Öppen kodning är ett första steg att undersöka insamlad data. Ordet ”öppen” står för öppenhet och lyhördhet inför materialet. I denna fas isolerar undersökaren viktiga teman, som händelser, processer, frågor, relationer m.m. från varandra. Den öppna kodningen banar vägen för att mönsterbildning och idéer skall växa fram ur data.
2. *Begreppssättning av kategorier.* I detta steg formuleras och begreppsätts kategorier (teman eller kluster av liknande art i materialet). Den kategori som sammanfattar den största mängd data, eller relaterar till flest kategorier, kallas *kärnkategori*. Namngivningen av kategorierna är en viktig del av processen. Meningen är att nya användbara begrepp skall växa fram, begrepp som förskjuter perspektiven.
3. *Teoretisk kodning.* De teoretiska koderna är den tredje och mest abstrakta nivån. Dessa koder avser relationerna mellan kategorierna. Denna tredje nivå måste nås om undersökaren skall kunna tala om teori eller mönster. Teoretisk kodning innefattar en logisk analys, då undersökaren försöker finna den inneboende logiken i processen. Samtidigt sker i detta skede en avstämning mot data. Det är viktigt att undersökaren inte pressar på en för data främmande logik, baserad på den egna förståelsen.

Med *teoretiskt urval* menas att undersökaren väljer respondenter efter vad som framkommer i analysen av data. Kriteriet är att insamla så varierad data som möjligt för att teorin skall bli så rik som möjligt. Med *teoretisk mättnad* menas att när undersökaren märker att samma svar upprepar sig inom samma kategori flyttas uppmärksamheten till nya urval eller fördjupar sig i sin teoretiska analys. Det kan dock hända att undersökaren nu upptäcker luckor i materialet, varför nya urval måste göras.⁸⁶

---

⁸⁶ Gustavsson, Bengt (red.) *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen* (2004), s. 219-224

3.2 En översikt av insamling av data

Figur 3: Fördelningen mellan kvalitativ och kvantitativ respektive primär och sekundär data.

Källa: Andersson, Jarlvik, Magnusson

Insamling av primärdata

Ämnesområdet är avgränsat till att undersöka olika gruppers syn på expansionsfonden. Olika frågetyper⁸⁷ och olika intervjuformer har skett på olika sätt inom respektive yrkeskategori. Kvantitativ primärdata insamlades med hjälp av standardiserade frågor med lika ordningsföljd. Kvalitativ primärdata insamlades med såväl standardiserade frågor som med ostandardiserade frågor av flexibla karaktär.

Intervjuerna bland redovisningskonsulter (RK) var inriktade på att få svar på såväl kvantitativa som kvalitativa frågor. Stickprovsundersökningen bland enskilda näringsidkare (EN) inriktades på att få svar på några specifika frågor. I båda fallen var frågorna strukturerade och följde en viss ordningsföljd.

De personliga intervjuerna bland skattejurister (SJ), redovisningsexperter (RE) och skattehandläggare (SH) byggde mer på dialog och fördjupning i olika problematiska regeltolkningar.

Totalt genomfördes 72 intervjusamtal. I samtliga intervjusituationer har respondenterna fritt fått formulera sina svar. Alla svar antecknades. Eftersom några intervjuobjekt uttryckte önskemål om anonymitet valde vi att behandla alla anonymt.

⁸⁷ Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 115

	RK	EN	SJ	RE	SH
Standardiserade frågor i lika ordningsföljd	X	X			
Ostandardiserade flexibla frågor			X	X	X
Bundna svar					
Fria svar	X	X	X	X	X
Strukturerad och informationssökande intervjuform	X	X			
Fri, informationssökande och kunskapsutvecklande form			X	X	X

Figur 4: Utformning av intervjuer för olika grupper av respondenter gällande grad av standardisering av frågor, respondentens svarsutrymme och grad av strukturering av intervjuprocess

Källa: Andersson, Jarlvik, Magnusson

Insamling av sekundärdata

Sekundärdata utgörs av böcker, offentlig skattestatistik, skattebroschyrer, skattehandbok, magisteruppsats, direktiv, propositioner, statliga utredningar och lagtext. Vi utgick från den statliga utredningen om neutral beskattning och Skatteverkets hemsida.⁸⁸ Genom dessa två källor fann vi hänvisningar till andra källor såsom skattestatistik, skattebroschyrer, propositioner, statliga utredningar och direktiv. Alla källor är tryckta källor som inhämtas antingen på Lunds universitetsbibliotek eller juridiska fakultetens bibliotek i Lund. Statistik om antalet enskilda näringsidkare och hur stor del av nyföretagandet som de utgör har inhämtas från Statistiska Centralbyrån. Vi har även gjort sökningar i databaserna LOVISA och Artikelsök⁸⁹. Genom databaserna fann vi ytterligare material kring expansionsfonden, men det visade sig att detta material faller utanför ramen för vår uppsats.⁹⁰

3.3 Urval och tillvägagångssätt vid intervjuer

Telefonintervju med redovisningskonsulter

Urvalsprinciperna för gruppen redovisningskonsulter är geografisk spridning och orter av olika storlek, jämn könsfördelning och en blandning av stora och små redovisningsbyråer. Först provintervjuades 6 redovisningskonsulter. Därefter sammanställdes ett frågeformulär med 23 standardiserade frågor⁹¹. Uppdraget att intervjuas delades mellan tre

⁸⁸ www.skatteverket.se, 13 april 2004. Vi gjorde en sökning med ordet expansionsmedel på deras interna sökmotor. Då fick vi upp en av Skatteverket framställd sammanfattning av reglerna kring expansionsfonden, som också angav vilka källor som sammanfattningen var uppbyggd kring.

⁸⁹ LOVISA är Lunds universitets databas och Artikelsök är en referensdatabas som kan användas av Lunds universitets studenter.

⁹⁰ För den intresserade läsaren finns ett urval av dessa källor i källförteckningen under rubriken: 9.1.5 icke refererade källor.

⁹¹ Se bilaga 1

undersökare. Varje undersökare valde på Internet 10 redovisningskonsulter via Gula sidorna⁹².

De kvantitativa frågorna till redovisningskonsulterna handlar om:

- Andel som avsätter till expansionsfond då möjlighet finns.
- Rangordning av olika syften med avsättning till expansionsfond.
- Jämförelse i avsättningsfrekvens mellan avsättning till expansionsfond respektive periodiseringsfond.
- Jämförelse i riskbedömning mellan expansionsfond och periodiseringsfond.
- Förståelsen bland enskilda näringsidkare.
- Bedömning av neutraliteten i praktiken.
- Syn på alternativa lösningar.

De kvalitativa frågorna till redovisningskonsulterna handlar till största delen om varför de väljer det ena eller det andra, vilka bedömningar och motiv olika handlingar bottnar i samt vilka konsekvenser detta eller leder till. De kvantitativa delarna av telefonintervjuerna, med redovisningskonsulterna har för vissa frågor avslutats tidigare än andra, beroende på när mättnad uppnåtts.

Intervjuerna tog ca 30 - 45 minuter i anspråk. Trots att intervjuerna tidsmässigt sammanföll med redovisningsbyråernas mest bråda tid har vi mött en stor hjälpsamhet och vilja att ta sig tid att delta i intervjun. I de fall svaren varit otydliga har vi återigen ringt upp för att få ett tydligare svar.

I studien ingår 30 redovisningskonsulter (av 4275 i hela landet⁹³). 10 är kvinnor och 20 män. 11 redovisningskonsulter kommer från mindre orter, 13 från städer och 6 från storstadsregionerna Stockholm, Göteborg och Malmö. 22 redovisningskonsulter representerar mindre eller fristående redovisningsbyråer, 4 är anslutna till någon av de större redovisningsfirmorna (KPMG, Deloitte & Touche, Ernst & Young och Öhrlings) och 4 är LRF-konsulter (Lantbrukarnas Riksförbund).

Personliga intervjuer med olika experter

I urvalet av skattejurister användes våra kontakter på Institutionen för Handelsrätt och Juridiska fakulteten i Lund samt skattejurister på Skatteverket i Malmö. Skatteverket i Malmö bidrog även med en lista på 10 skattehandläggare runt om i Skåne. Redovisningsexperterna kontaktades genom referenser från de intervjuade skattejuristerna samt genom uppslag i utredningsmaterialet.

Intervjuformen var ostrukturerad med sporadiska frågor. Vi lät de olika experterna berätta om sina erfarenheter och personliga tankar kring den neutrala företagsbeskattningen och eventuella problem med denna. Samtalen utvecklades till ett gemensamt funderande kring frågorna och nya frågor väcktes som vi tog med oss in i nästa intervju. Vi har kunnat

---

⁹² www.gulasidorna.se, 5 april 2004

⁹³ www.gulasidorna.se, 5 april 2004

återkomma med fler frågor efteråt eller förtydliga tveksamheter. Alla tre undersökare deltog i samtliga personliga intervjuer utom en, som gjordes via telefon.

Vi har totalt genomfört 8 personliga intervjuer. 3 skattejurister (SJ 1-3), 2 skattehandläggare (SH 1-2) och 3 redovisningsexperter (RE 1-3).

Telefonintervju med skattehandläggare

Urvalet gjordes av en av de intervjuade skattejuristerna på Skatteverket i Malmö. Från en lista med 10 skattehandläggare runt om i Skåne intervjuades 4 (SH 3-6) per telefon. Telefonintervjuerna tog ca 20 – 30 minuter i anspråk och genomfördes av en undersökare. Frågorna var ostrukturerade och cirklade kring skattehandläggarnas erfarenheter och syn på regelverk, neutralitet och kontroll.

Stickprovsundersökning bland enskilda näringsidkare

De enskilda näringsidkarna valdes ut på två sätt, dels via några kommuners hemsidor, dels via Gula sidorna. Vi valde företagen med föresatsen att verksamheterna skulle vara av sådan art att investeringar då och då behöver göras. Bland företagen finns sågverk, bageri, teknisk konsult, snickeri, reparationsverkstäder, detaljister i olika branscher, stenhuggeri och plåtslageri. Omsättningarna hos de utvalda företagen varierade mellan 200 000 - 6 miljoner med ett medeltal på ca 1 miljon kronor.

Trettio enskilda näringsidkare ingår i stickprovsundersökningen. Frågeformuläret⁹⁴ består av fem standardiserade frågor angående om de deklarerar själva, om de förstår expansionsfond, om de finansierar sina verksamheter med interna eller externa medel och om de avsätter till expansionsfond. Intervjun tog ca 2-15 minuter och genomfördes av två undersökare.

3.4 Hur metoderna har kombinerats

Figur 5 visar en schematisk bild över studien i sin helhet. Den diagnostiska undersökning rymmer olika metoder för datainsamling, kvantitativ såväl som kvalitativ. Kvalitativa primärdata har sorterats och kodats med hjälp av ansatsen i Grundad Teori. Kvantitativ primärdata har insamlats via strukturerade intervjuer och stickprov som sedan sorterats i Excel.

Sortering, kodning och analys

De kvantitativa svaren från redovisningskonsulter och enskilda näringsidkare sorterades i Excel. De kvalitativa svaren från redovisningskonsulter, skattejurister, skattehandläggare och redovisningsexperter sorterades enligt metoden i Grundad Teori.

---

⁹⁴ Se bilaga 2

Den öppna kodningen av svaren från redovisningskonsulter gjordes genom att från frågeformuläret ”klippa ut” svaren och sortera dem till olika framväxande kategorier på ett sådant sätt att all information går att härleda tillbaka till personerna.

Den öppna kodningen av skattejurister, skattehandläggare och redovisningsexperter gjordes genom att intervjuanteckningar analyserades och textstycken fördelades på olika framväxande kategorier. Även här kan all data härledas tillbaka till personen.

Kvalitativ data kodades till nio kategorier. Dessa kategorier kunde sedan relateras till varandra i enlighet med den diagnostiska analysmetod som beskrivs i figur 2 på sidan 21. Vissa kategorier innehåller data av symtomatisk karaktär medan andra visar sig mer grundläggande. Att på detta sätt resonera sig fram till en problembild grundad på relationerna mellan kategorier och enskilda data finner vi har stora likheter med, den i Grundad Teori, teoretiska kodningen.

3.5 Metod och källkritik

Det finns en hel del kritik mot metoden Grundad Teori. Den har t.ex. kritiserats för att leda till ytligheter och teoretiska resultat baserade på sunt förnuft. Alvesson och Sköldbberg menar att Grundad Teori håller fast vid aktörernas synsätt. De menar att detta kan leda till att de bakomliggande förhållanden som strukturerar aktörernas definition av situationen kommer i skymundan.⁹⁵ Genom att kombinera diagnostisk metod med Grundad Teori anser vi att vi hittat ett intressant sätt att hantera den brist på djuplodande strukturer som kritikerna påtalar.

Kvalitetskriterier

Begrepp som validitet och reliabilitet används inte i samband med Grundad Teori. De viktigaste kvalitetskriterierna är de som har att göra med hur grundad i data teorin är. För det första skall teorin *passa* aktörernas verklighet, de skall känna igen sig och helst få en fördjupad förståelse för problematiken. Teorin skall också *fungera* i verkligheten, den skall kunna förklara vad som händer och presentera de viktigaste problemen för dem som verkar inom området. Teorin skall kunna förutsäga vad som kommer att hända inom området. Teorin skall för det tredje vara *relevant* för vad som händer inom området. För det fjärde skall teorin vara *modifierbar* – den skall vara öppen för nya motsägande data. Det femte kvalitetskriteriet är *transcendens*, vilket handlar om undersökaren kan lyfta upp begreppen på en mer abstrakt nivå.⁹⁶

I undersökningens kvantitativa avsnitt kan vi däremot diskutera utifrån begreppen reliabilitet och validitet. Reliabiliteten i svaren tror vi är hög. Viktiga faktorer som gagnat reliabiliteten anser vi är följande:

- Alla 72 intervjutillfällen har baserats på ett personligt samtal.
- Vid otidligheter har respondenterna åter kontaktats.
- Anteckningarna från expertintervjuerna har lästs igenom av respektive respondent.
- Alla tre undersökare har deltagit vid expertintervjuerna.

Vi tror att förfarandet har minimerat slumpmässiga mätfel. Vi anser att det är möjligt att med samma frågor som vi använde komma fram till likalydande svar.

Med validitet menas frånvaro av systematiska mätfel. Det skiljs mellan inre och yttre validitet. Inre validitet råder om undersökningen mäter det den avser att mäta. Yttre validitet t.ex. om det intervjupersonerna säger att de gör också visar sig vara det sätt de också kommer att bete sig på.⁹⁷ Det finns en risk för att intervjupersonerna missförstår våra frågor och svarar på något annat än det vi menar. Några intervjupersoner försöker eventuellt ge oss en förskönad eller, alternativt, alltför negativ bild av situationen eller ge ljus åt egna åsikter och intressen. Att undersöka praxis är alltid behäftat med osäkerhet.

---

⁹⁵ Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt, (red.) *Kvalitativa studier i teori och praktik* (1996), s.118

⁹⁶ Gustavsson, Bengt (red.) *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen* (2004), s. 230

⁹⁷ Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer* (1999), s. 150

Vi är medvetna om detta och försöker förhålla oss kritiska och lyhörda. För att belysa att det finns olika åsikter i olika frågor redovisar vi materialet utan förändringar och kommentarer.

Personliga referensramar

Uppsatsgruppen består av tre personer med olika bakgrund och erfarenheter. Två av gruppmedlemmarna har långvarig erfarenhet av företagande i olika företagsformer och den tredje har specialiserat sig på studier i juridik och skatterätt. Våra tidigare erfarenheter ger oss en förståelse av ämnet och vi kan därför omgående fördjupa oss i problemkomplexet. Detta har sparat oss mycket tid. Våra inbördes olikheter och kunskaper har även tvingat oss alla tre att ifrågasätta våra förutfattade meningar.

3.6 Alternativa sätt att undersöka området

Mer fokus på kvantitativ sekundärdata

En alternativ metod att utföra undersökningen kunde vara att begära in deklARATIONER från skatteverket i ett statistiskt sett tillräckligt urval och ur dessa hämta material om hur avsättning sker till expansionsfond. Kontakter har tagits med Statistiska Centralbyrån och det går att få fram material, men inte utan vissa kostnader. Skatteverket har dock varit mycket hjälpsamma i att försöka få fram statistiskt material men tidspressen blev för stor för att bearbeta materialet från Skatteverket. Oavsett detta hade vi genom ett ensidigt bearbetande av statistiskt material förlorat de praktiska sidorna av tillämpningen av lagen.

Större urval och enkäter

Ett annat sätt att undersöka problematiken hade varit att använda enkäter i kombination med djupintervjuer. Undersökningen hade då kunnat baseras på ett större urval. Vi valde i stället att fokusera på många personliga intervjuer så att vi kom så nära praxis som möjligt. Osäkerheten om vad respondenten svarat på hade varit större genom enkätsvar.

Mer fokus på tekniska lösningar

Ett tredje alternativ kunde vara att, istället för att endast leta efter problem, försöka finna möjligheter. Att ur gällande regelverk t.ex. skapa förenklade rutiner och uppfinna datorprogram för hanteringen av regelverket. Även detta alternativ fjärrmar sig från praxis och de problem som användarna upplever.

4

Tidigare forskning och uppföljning

I detta kapitel går vi igenom vad tidigare undersökningar och forskning har kommit fram till för resultat och som är relevant för vår uppsats.

4.1 Undersökningar gjorda av myndigheter

Bestämmelserna om expansionsfond började tillämpas från och med 1995 års taxering.⁹⁸ I samband med reglernas införande gjorde Riksskatteverket (numera Skatteverket) undersökningar om expansionsfondens tillämpning vid taxeringen 1995.⁹⁹ Undersökningarna visar att 13 % av de ca 850 000 enskilda näringsidkare som deklarerat, gjorde avsättning till expansionsfond. 60 % hade inte lämnat underlag för beräkning av kapitalunderlag, (tidigare fördelningsunderlag) för räntefördelning, trots att den uppgiften då var obligatorisk.¹⁰⁰

Riksskatteverket ser tre förklaringar till att expansionsfonden inte används i den utsträckning det är möjligt. En förklaring kan vara att undersökningarna gjordes första året reglerna tillämpades. Den andra förklaringen kan vara att flertalet enskilda näringsidkare ligger under den s.k. brytpunkten vilket innebär att de betalar kommunalskatt på sin inkomst men inte den extra statliga inkomstskatten. Riksskatteverket anser därför att reglerna är mindre attraktiva i dessa fall. En avsättning till expansionsfonden innebär då endast skatteminskning motsvarande skillnaden mellan å ena sidan expansionsfondsskatten å andra sidan kommunalskatten och lägre avgiftsuttag (d.v.s. egenavgifter/särskild löneskatt). En tredje förklaring till varför expansionsfonden inte tillämpas är att Riksskatteverket upplever att enskilda näringsidkare tycker reglerna är alltför komplicerade. Därför avstår näringsidkarna från att tillämpa dem.

Riksskatteverket föreslår att reglerna om expansionsfond tas bort. Ökade möjligheter till avsättning till periodiseringsfond ses som en lösning för att kompensera en skatteökning vid ett borttagande av expansionsfonden. De menar att önskemålet om neutralitet i skattesystemet bör stå tillbaka för önskemålet om ett enkelt och lätthanterligt system.¹⁰¹

---

⁹⁸ SKV 302, Handledning för beskattning av inkomst och förmögenhet m.m. vid 2004 års taxering, s. 366

⁹⁹ RSV Rapport 1995:10, Förslag till förenklingar av skattelagstiftningen, s. 134

¹⁰⁰ Dir. 1996:78, Utvärdering och förenkling av skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag, s. 5

¹⁰¹ RSV Rapport 1995:10, Förslag till förenklingar av skattelagstiftningen, s. 134-135

Vid införandet av inkomstskattelagen fick den dåvarande regeringen försvara regelverket kring expansionsfonden. Regeringen menar att det inte bör vara svårt att beräkna kapitalunderlaget för expansionsfonden eftersom underlaget i princip är samma som används vid räntefördelning. Att beräkna kapitalunderlag för räntefördelning var då obligatoriskt.¹⁰² Idag är det inte obligatoriskt om det handlar om positiv räntefördelning, utan enbart när det handlar om negativ räntefördelning.¹⁰³

Utöver tidigare nämnda undersökning har RSV gjort undersökningar hos deklareranter som deklarerat i inkomstslaget näringsverksamhet. Syftet var att undersöka hur stor andel av dessa som upprättat sin deklaration på egen hand eller haft hjälp med detta.¹⁰⁴

Taxeringsår	1993	1998
Deklarerat på egen hand	38 %	23 %
Experthjälp	42 %	72 %
Annan hjälp	21 %	7 %

Figur 6: Typfallet näringsverksamhet

Källa: RSV Rapport 1999:9, s. 39

Den första undersökningen skedde 1993, innan reglerna om expansionsfond infördes. Den andra fyra år efter reglernas införande.¹⁰⁵ Resultatet för de som deklarerar näringsverksamhet gick i motsatt riktning jämfört med de övriga områdena för RSV:s undersökning. På dessa områden föreföll det som att deklareranter hade lättare med deklARATIONER vid 1998 års taxering än vid 1993 års taxering.¹⁰⁶

4.2 Magisteruppsats om neutral företagsbeskattning

Författarna till magisteruppsatsen, *Neutral företagsbeskattning? En utvärdering av reglerna om räntefördelning och expansionsmedel*, anser att reglerna för räntefördelning och expansionsmedel i princip är skattemässigt neutrala emellan fåmansaktiebolag och enskild näringsverksamhet. Det finns dock, menar de, skillnader. Enskilda näringsidkare har t.ex. ej samma möjlighet att förränta de återinvesterade medlen genom att placera dessa i värdepapper.¹⁰⁷

¹⁰² Prop. 1999/2000:2, Inkomstskattelag, s. 407

¹⁰³ 33:2 IL

¹⁰⁴ RSV Rapport 1999:9, Så här är det att deklarerera! Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklarationen 1998, s. 39

¹⁰⁵ Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen, s. 444

¹⁰⁶ RSV Rapport 1999:9, Så här är det att deklarerera! Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklarationen 1998, s. 6 och s. 39

¹⁰⁷ Andersson, Anna & Johansson, Marie, *Neutral företagsbeskattning? En utvärdering av reglerna om räntefördelning och expansionsmedel*, (1997), s. 62

Författarna menar vidare att feltolkningar av redovisningen, på grund av att uttag inte redovisas, kan medföra att lågt beskattade medel egentligen tagits ut för privat bruk.¹⁰⁸

Enligt undersökningen avrådde samtliga tre intervjuade redovisningskonsulter från avsättning till expensionsmedel. Anledningar till detta var bland annat svårigheten att förränta de avsatta medlen, att enskilda näringsidkare behöver ta ut medel för privat bruk, att expensionsmedel minskar underlaget för räntefördelning samt att expensionsmedel innebär en latent skatteskuld vilket uppfattas som riskfyllt.

Författarna har valt att fråga representanter för enskilda näringsidkare huruvida näringsidkarna förstår expensionsfond. Författarna finner att få enskilda näringsidkare har hört talas om expensionsmedel och anser att reglerna för expensionsmedel är svårare att förstå än reglerna för räntefördelning.

Magisteruppsatsen finner att under 1995, dvs. vid 1996 års taxering, användes räntefördelningen av 33% av enskilda näringsidkare och 11% av enskilda näringsidkare använde expensionsmedel.¹⁰⁹ Av de som gjort avsättning till expensionsmedel vid taxering 1995 fick 31% återföra dessa året efter.¹¹⁰

---

¹⁰⁸ Andersson, Anna & Johansson, Marie, *Neutral företagsbeskattning? En utvärdering av reglerna om räntefördelning och expensionsmedel*, (1997), s. 62

¹⁰⁹ Ibid s. 63

¹¹⁰ Ibid s. 60

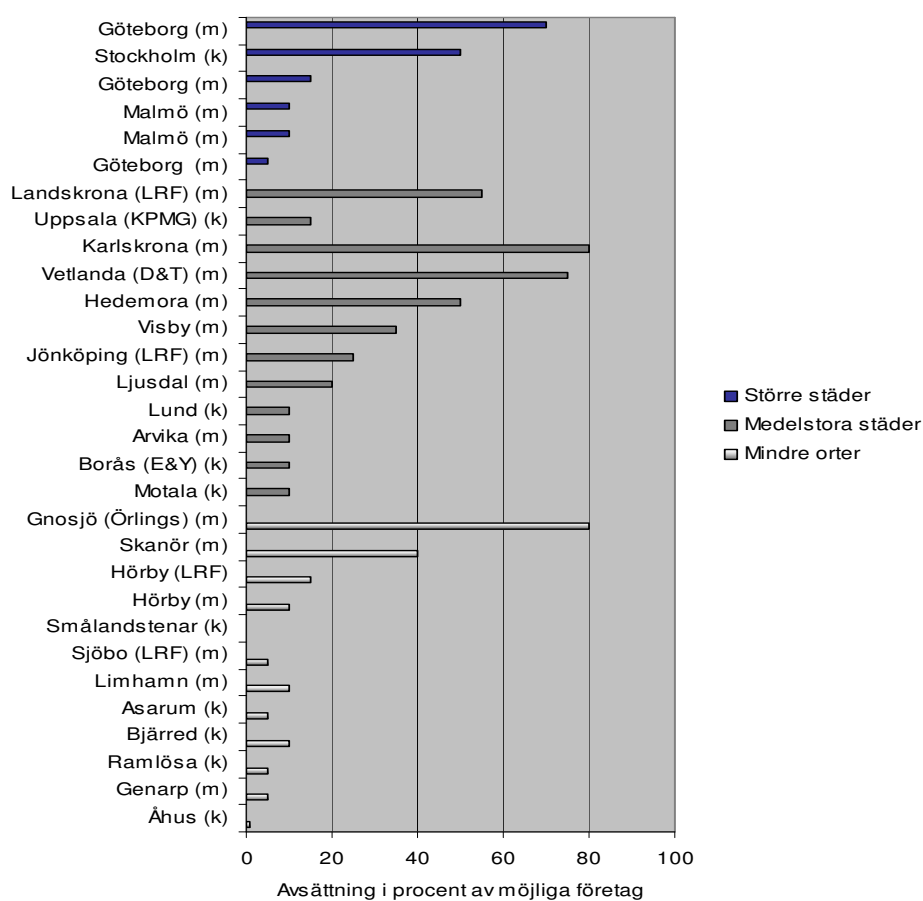
5

Resultat

I detta kapitel redovisar vi svaren uppdelade på de begreppskategorier vi funnit.

5.1 Avsättning till expansionsfond då möjlighet finns

Fråga till redovisningskonsulter: Hur stor andel av de enskilda näringsidkare som du redovisar för gör avsättning till expansionsfond (då möjlighet finns)?

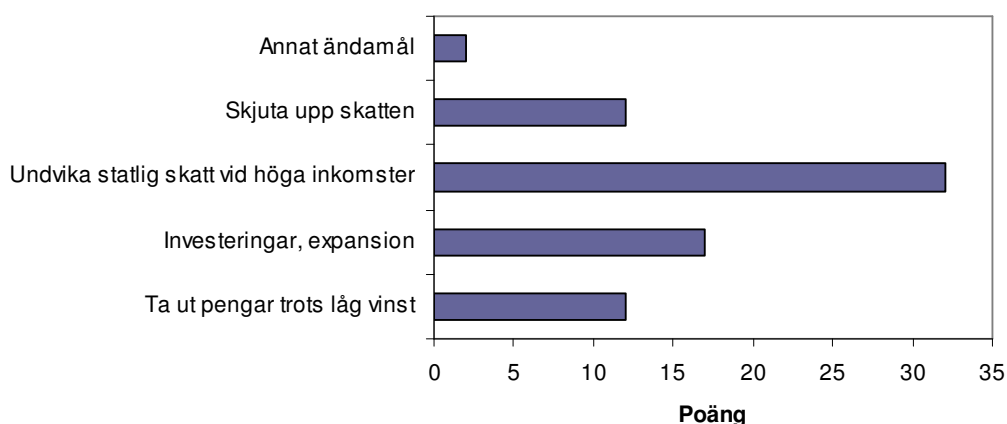
Figur 7: Redovisningskonsulternas avsättning till expansionsfond i % av möjliga antal. I figuren noteras kön och koppling till olika redovisningsbyråer.

Figur 7 visar att 18 redovisningskonsulter avsätter till expansionsfond i mindre än 20 % av antalet möjliga fall. Någon skillnad mellan större eller mindre orter föreligger inte i materialet.

På en fråga angående om redovisningskonsulter oftare gör avsättning till vissa typer av företag än andra anges främst följande svar: Företag med stora kapitalunderlag som jordbruk, skogsbruk och snabbväxande och lönsamma företag. Vissa redovisningskonsulter svarar att avsättning görs vid speciella tillfällen, t.ex. år med extrema resultat som behöver fördelas till år med lägre vinst, vid ombildning till aktiebolag, vid planerade investeringar. Skogsbruk kan t.ex. ha ett stort resultat under ett år och negativt resultat ett annat. Detta gör att dessa har lätt för att utnyttja möjligheten till förlustutjämning framåt i tiden.

5.2 Syfte med avsättning till expansionsfond

Fråga till redovisningskonsulter: Om du utgår från att det finns fem olika syften med att använda expansionsfonden, kan du då rangordna i vilket syfte du använder expansionsfonden?

Figur 8: Redovisningskonsulternas rangordning av syften med avsättning till expansionsfond. Förstahandsalternativet har fått 2 poäng och andrahandsalternativet 1 poäng.

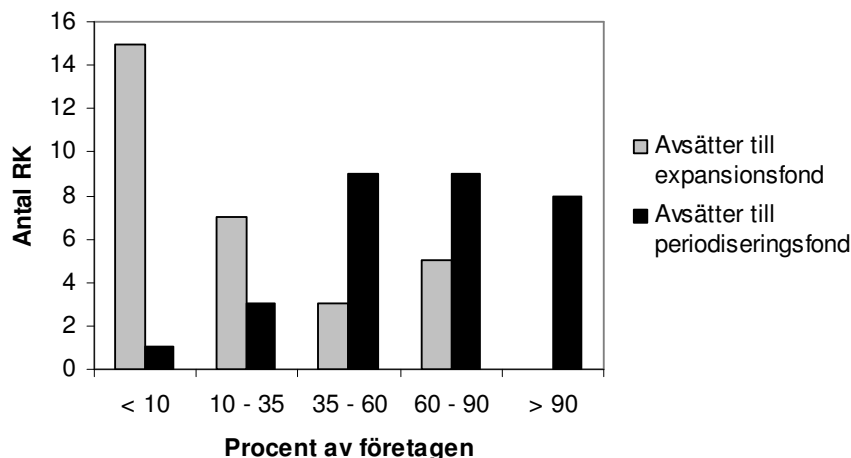
Figur 8 visar att det vanligaste syftet med att avsätta till expansionsfond är att undvika statlig skatt vid höga inkomster. I andra hand är syftet att planera för investering och expansion.

Skattehandläggarnas syn på avsättningsars syfte

SH1 menar att, när väl expansionsfonden används, kan syftet ifrågasättas. Ska det vara ok att spara upp en väldigt stor kassabehållning i näringsverksamheten genom att använda expansionsfonden? På detta sätt undanhålls kapital från eventuell förmögenhetsskatt.

5.3 Jämförelse i avsättning mellan expansionsfond och periodiseringsfond

**Frågor till redovisningskonsulter: Hur stor andel av de enskilda näringsidkare som du redovisar för gör avsättning till expansionsfond (då möjlighet finns)?
Hur ofta gör en enskild näringsidkare en avsättning till periodiseringsfond?**

Figur 9: Redovisningskonsulternas avsättningar till expansionsfond och periodiseringsfond, uppdelat för hur ofta avsättningar görs, då möjlighet finns.

Figuren visar en stor skillnad mellan avsättning till periodiseringsfond respektive expansionsfond. Redovisningskonsulterna anger olika skäl till att välja periodiseringsfond före expansionsfond: "Expansionsfonden är trubbig." "Man väljer andra instrument i första hand." "Periodiseringsfonden är bättre den kan både avsättas och återföras, samtidigt". "Periodiseringsfonden är bättre, den ger ytterligare likviditet." "Expansionsfonden är en skrivbordsprodukt." "Periodiseringsfonden är bättre för likviditeten." "Periodiseringsfonden går att planera." "Många företag expanderar inte." "Jag tar dem i den ordning de kommer i blanketten, räntefördelning först, sedan periodiseringsfond och som ett sista steg expansionsfond."

Två redovisningskonsulter anser att avsättning till expansionsfonden är att föredra framför periodiseringsfonden: "Halva skatten blir betald det är mindre riskfyllt." "Jag vänjer företagaren att betala skatt istället för att skjuta upp den." "För de med höga inkomster använder jag expansionsfonden för att hålla undan statlig inkomstskatt och skapa likviditet. För de med låga marginaler, som har en tendens att göra större uttag än vad de kan, använder jag expansionsfonden för att vänja dem vid en viss skatt".

Skattehandläggarnas syn på skillnaden mellan olika avsättningar

SH 3 tror att skillnaden i avsättning kan bero på att periodiseringsfonden är enkel och expansionsfonden krånglig. SH 3 anser också att det är mycket större risk med periodiseringsfond då skulden är större. ”Själv skulle jag aldrig våga avsätta till periodiseringsfond om jag var näringsidkare.”

SH 4 märker att periodiseringsfonden används mycket oftare. Även räntefördelningen ändvänder oftare än expansionsfonden. Någon skillnad i risk är dock svår att se, anser SH 4. Dock betalas det in 28 % skatt vid användning av expansionsfonden, medan en periodiseringsfondsavsättning görs utan att någon skatt betalas.

Skattejuristernas syn på skillnaden mellan olika avsättningar

SJ 1 anser att periodiseringsfonden är greppbar medan expansionsfonden är en teoretisk skapelse.

SJ 3 tror att skillnaden mellan avsättningar beror på att reglerna kring expansionsfonden är komplexa, vilket kan göra att instrumenten inte utnyttjas i den omfattning de kan.

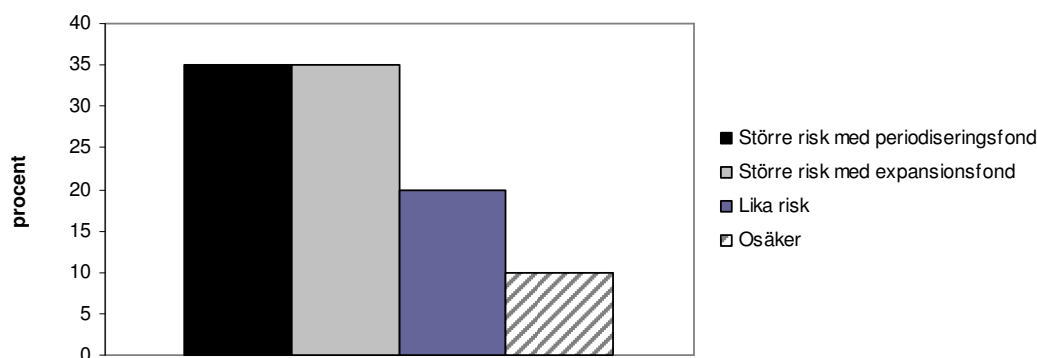
Redovisningsexperternas syn på skillnaden mellan olika avsättningar

RE 2 menar att anledningen till att expansionsfonden inte används mer än vad den gör, beror på att verksamheterna inte är tillräckligt lönsamma. De kan inte välja om de vill ta ut eller inte. RE 2 tror att det är ca 40 000 till 50 000 av de enskilda näringsidkarna som kommer upp till den nivå där de drabbas av den extra statliga skatten. En annan orsak till expansionsfondens mindre omfattande tillämpning kan också vara okunskaper kring denna.

RE 3 anser att expansionsfonden är bättre än periodiseringsfonden. När expansionsfonden används måste 28 % i skatt betalas in. Det går inte att konsumera expansionsmedel på samma sätt som periodiseringsmedel. Periodiseringsfonden är dessutom begränsad i tiden medan expansionsfonden kan behållas så länge näringsidkaren vill. Problemet är enligt RE 3 att expansionsfonden kräver ständiga prognoser, för att kunna utnyttjas optimalt. Råkar näringsidkaren ta ut mer än vad vinsten blir i verksamheten så måste expansionsfondsmedel i så fall föras tillbaka eftersom kapitalunderlaget då sjunker. En del enskilda näringsidkare som gör detta försöker då finansiera dessa skattebetalningar med senare års inte fullt ut beskattade inkomster.

5.4 Risker

Fråga till redovisningskonsulter: Ser du någon skillnad i risk mellan periodiseringsfond och expansionsfond?

Figur 10: Redovisningskonsulternas bedömning av risk i samband med avsättning.

35 % av RK anser att periodiseringsfond innebär större risk än expansionsfond. Lika många anser tvärtom. 20 % anser att risken är lika.

Följande motiveringar har angivits som förklaring till att expansionsfond har högre risk än periodiseringsfond: ”Högre risk med expansionsfond, den måste tvångsmässigt återföras om uttaget är större än vinsten.” ”Expansionsfond innebär högre risk den måste återföras så fort kapitalunderlaget sjunker, periodiseringsfonden kan vara kvar i 6 år.” ”Senare års resultat påverkar inte en avsättning till periodiseringsfond, medan expansionsfond kan påverkas av detta.” ”Det går att göra ny avsättning till periodiseringsfond även om näringsidkaren måste återföra en tidigare.” ”Jag är försiktig med expansionsfond eftersom den är riskfylld. Man måste tänka på framtiden så att näringsidkaren inte riskerar att få föra tillbaka den tvångsmässigt”

Följande motiveringar har angivits som förklaring till att periodiseringsfond har högre risk expansionsfond: ”Periodiseringsfond är helt obeskattad, expansionsfond är snällare då risken är skillnaden mellan 28 % och full skatt.” ”Det kan lätt bli en smäll vid avveckling när man använder periodiseringsfond.” ”Jag använder hellre expansionsfonden än periodiseringsfonden för de som har små marginaler. Det är ett visst risktagande med expansionsfonden, dessutom missar man denna inkomst som sjukpenninggrundande vid avsättning.”

Skattejuristernas syn på risk

SJ 1 anser att expansionsfond innebär en större risk än vad motsvarande kapital gör i ett aktiebolag. Om något oförutsett skulle inträffa i enskild näringsverksamhet så att

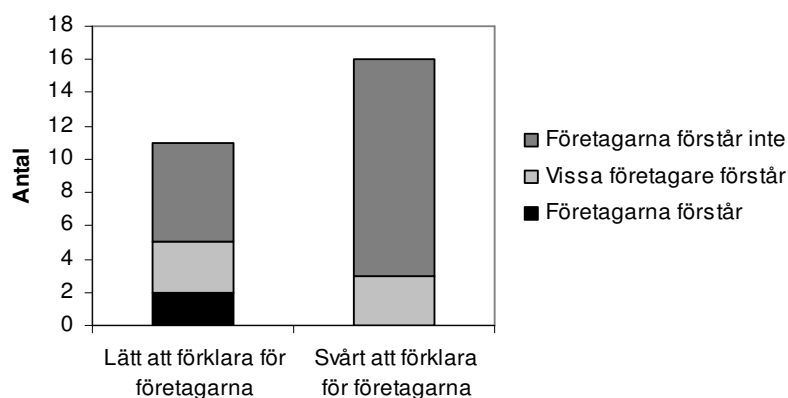
verksamheten måste avvecklas kan ett återförande av expansionsfonden innebära att stora belopp måste skattas fram. Motsvarande problematik är mindre i aktiebolaget

Skattehandläggarnas syn på risk

SH 4 menar att expansionsfonden är stabil så länge kapitalunderlaget bibehålls. Med periodiseringsfond kan kapitalunderlaget variera mer, eftersom periodiseringsfonden inte är bunden på samma sätt till kapitalunderlaget. Samtidigt finns det inget bokföringskrav för avsättningarna vilket gör det svårt att hålla reda på dessa. Det kan bli problem när det börjar gå sämre och avsättningarna upplöses samtidigt. Ur Skatteverkets perspektiv måste vi se till så att inte personliga tillgångar, som aktieportföljer, blåser upp kapitalunderlaget. Men med tanke på att så många anlitar redovisningskonsulter, finns nog inte någon stor fara i detta.

5.5 Förståelse

Fråga till redovisningskonsulter: Tycker du det är svårt att förklara reglerna kring enskild näringsverksamhet för enskilda näringsidkare? Tror du att näringsidkarna själva förstår reglerna?

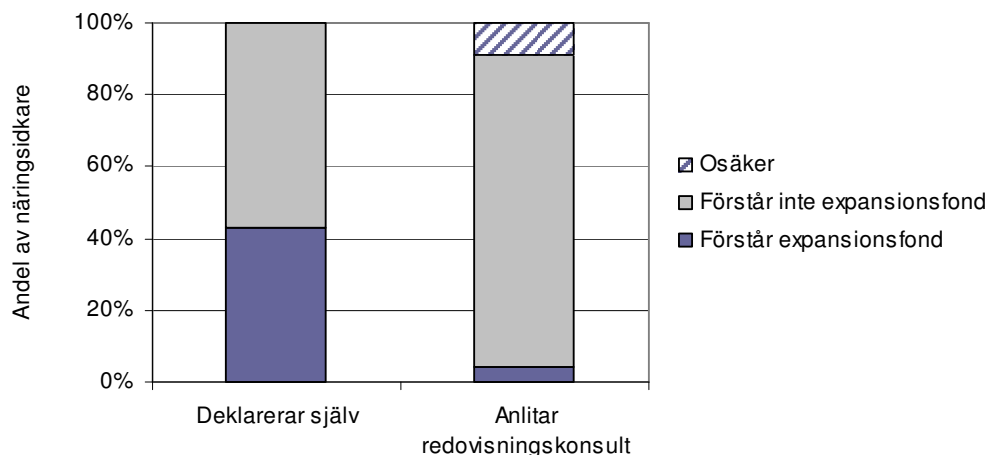
Figur 11: Redovisningskonsulternas bedömning huruvida reglerna kring enskild näringsverksamhet är svåra att förklara och i vilken utsträckning de enskilda näringsidkarna förstår reglerna.

Av 27 angivna svar anser 11 redovisningskonsulter att det å ena sidan är lätt att förklara regelverket men att enskilda näringsidkare å andra sidan ofta inte förstår. 16 redovisningskonsulter anser att reglerna är svåra att förklara och att många enskilda näringsidkare inte förstår.

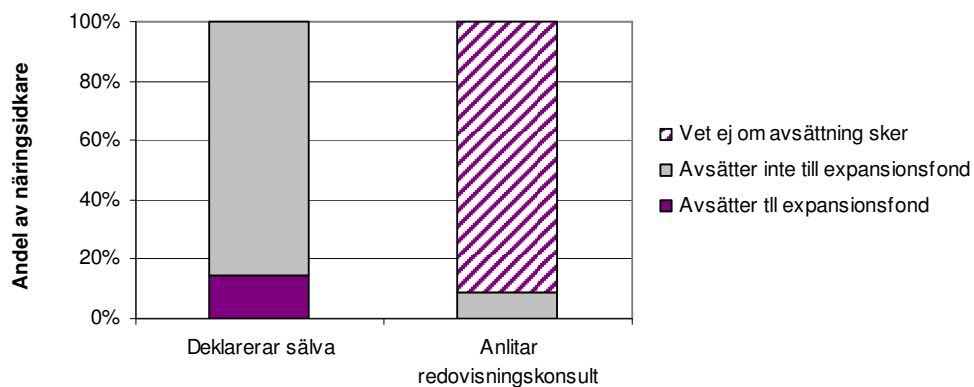

Enskilda näringsidkares förståelse av expansionsfonden

I undersökningen tillfrågades 30 enskilda näringsidkare huruvida de deklarerade själva eller anlitar redovisningskonsult. Samt om de visste vad expansionsfond är, och om de avsätter. 19 enskilda näringsidkare tillfrågades om de använder interna eller externa medel för investeringar. Av 30 enskilda näringsidkare är det 7 som deklarerar själva.

Figur 12: Näringsidkarnas förståelse av vad expansionsfond är, uppdelat på dem som deklarerar själva och de som anlitar redovisningskonsult.

Figur 13: Näringsidkarnas avsättning till expansionsfond, uppdelat på dem som deklarerar själva och de som anlitar redovisningskonsult.

Av totalt 30 personer förstår 4 vad expansionsfond är, två är osäkra. Av dem som anlitar redovisningskonsult finns en högre andel som inte förstår expansionsfond. En stor andel är osäkra på om avsättning sker. Av tillfrågade 19 enskilda näringsidkare använder 13 oftast interna medel för investeringar, 3 använder både interna och externa medel och 3 investerar inte.

Skattejuristernas syn på förståelse

SJ 1 anser att systemet kring enskild näringsverksamhet inte är bra, det är alldeles för komplex. Näringsidkare skall kunna göra sin deklaration själv och inte tvingas gå till en redovisningskonsult för att få hjälp med detta. En starkt bidragande orsak till komplexiteten är expansionsfonden, många kan inte hantera reglerna kring denna

Skattehandläggarnas syn på förståelse

SH 5 ser en risk i att enskilda näringsidkare avsätter utan att förstå konsekvenserna, alla redovisningskonsulter kanske inte informerar så noga. ”enskild näringsverksamhet är en konstig konstruktion som kan vara svår att förstå.”

SH 1 får en känsla av att det är få enskilda näringsidkare som använder expansionsfonden, även om de har underlag för den. Han anser att reglerna kring expansionsfonden är komplicerade. Näringsidkarna känner sig uppgivna inför uppgiften att kunna deklarerat själva. Speciellt märker vi detta på våra N6-träffar som Skatteverket anordnar.

Redovisningsexperternas syn på förståelse

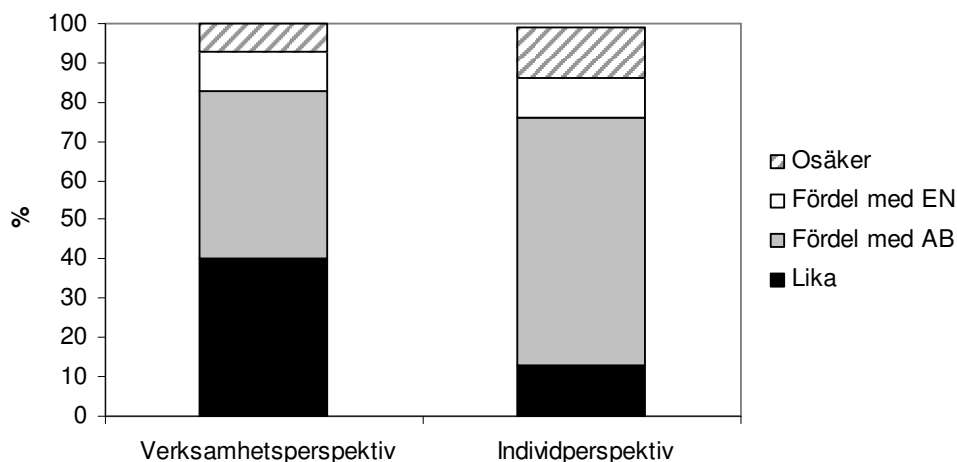
RE 2 anser att reglerna kring enskild näringsverksamhet vid den löpande beskattningen inte är svåra även om de å andra sidan inte är väldigt lätta heller. Positiv räntefördelning och expansionsfondsavsättningar är dessutom frivilliga, reglerna kring dessa vållar inga problem för dem som inte vill eller inte kan använda dem. ”Jag tror det är väldigt svårt att ha ett bra system kring enskild näringsverksamhet samtidigt som det är väldigt enkelt, jag tror att det är ett pris man får betala för detta.”

RE 3 menar att det finns många enskilda näringsidkare som inte förstår reglerna kring expansionsfond och räntefördelning. Det är många aspekter som skall vägas in som påverkar beslutet att göra avsättning. Många enskilda näringsidkare förstår inte att alla dessa aspekter får konsekvenser beroende på hur de gör, exempelvis för pensionen och den sjukpenninggrundande inkomsten. Många näringsidkare förstår inte varför eller hur N6 skall räknas ut. Om de inte använder N6 så beskattas näringsidkarna även för det som de inte har tagit ut ur verksamheten, det är något enskilda näringsidkare inte förstår. RE 3 vet att Skatteverket har följt upp tillämpningen av N6 och det visade sig att N6 ofta innehåller felaktiga uppgifter. Näringsidkarna förstår helt enkelt inte hur de skall fylla i blanketten och fyller de inte i blanketten, som en del därför inte gör, så innebär det att de beskattas fullt ut även för de medel som de inte tagit ut ur verksamheten.

RE 3 tror till och med att det finns redovisningskonsulter som själva inte vet hur systemet fungerar.

5.6 Bedömning av neutraliteten

Fråga till redovisningskonsulter: Är systemet neutralt i förhållande till aktiebolag utifrån verksamhetens, respektive individens perspektiv? Om nej - motivera varför.

Figur 14: Redovisningskonsulternas bedömning av regelverkets neutralitet utifrån verksamhetens perspektiv, respektive individens perspektiv.

Verksamhetens perspektiv

40 % av redovisningskonsulterna anser att regelverket är neutralt, ur verksamhetens perspektiv. 43 % anser att aktiebolaget har fördelar framför enskild näringsverksamhet. Motiveringarna lyder: "Det går lättare att bygga upp kapital i aktiebolaget." "Värdepapper får inte tas med i kapitalunderlaget i enskild näringsverksamhet." "Enskild näringsverksamhet har särskiljningsproblem dvs. det är problematiskt att särskilja företaget från personen." "Aktiebolaget har ett renare perspektiv."

10 % anser att enskild näringsverksamhet drar fördel med motiveringarna: "Expansionsfonden är fördelaktig." "Det går att avsätta betydligt mer till periodiseringsfond i enskild näringsverksamhet." 7 % är osäkra och anser att fördelarna är blandade.

Individens perspektiv

13 % av redovisningskonsulterna anser att reglerna är neutrala ur individens perspektiv. 63 % svarar att aktiebolaget har fördelar framför enskild näringsverksamhet. Motiveringen är att "Aktiebolaget är en spargris och har högre status". "Det går att dra av mycket högre pensionsförsäkringar i enskild näringsverksamhet." "Den enskilde näringsidkaren har särskiljningsproblem och kräver självdisciplin." "Aktiebolaget har förmånligare avslut." "Enskild näringsidkare skattar för hela resultatet och har en mer komplicerad deklaration." "Enskild näringsverksamhet är svårare att förstå."

10 % anser att enskild näringsverksamhet har fördel: ”Den enskilde näringsidkaren kan låna från företaget och expansionsfonden är fördelaktig.” 13 % är osäkra och anser att fördelarna är blandade.

Skattejuristernas syn på neutraliteten

SJ 3 menar att på det teoretiska planet har neutralitet nåtts i stor utsträckning. Vissa skillnader finns dock kvar, aktiebolagsformen är fortfarande den lämpligaste om ägaren vill använda verksamheten som en spargris. Den enskilda näringsidkaren har dock den förmånen att den skatt som betalats in vid en expansionsfondsavsättning kan fås tillbaka vilket gör att det är möjligt med förlustutjämning framåt i tiden (carry forward). Denna möjlighet finns inte i aktiebolaget. En fråga SJ 3 ställer sig är, om det är neutralt i praktiken? Det finns anledning till att tro att det är mindre neutralt på detta plan, då reglerna kring expansionsfonden är komplexa.

SJ 1 anser inte att systemen är neutrala. Den enskilda näringsidkaren har en sämre situation. För det första skulle en placering i värdepapper med pengar från näringsverksamheten innebära att de ej längre ses som en tillgång i verksamheten, så är inte fallet i aktiebolaget. Den enskilda näringsidkaren kan på vissa områden ha en fördel på grund av vald företagsform. När näringsidkaren har avsatt till expansionsfonden och senare återför den vid ett negativt resultat då återbetalas skatten. Motsvarande möjlighet finns inte i aktiebolaget, där är bolagsskatten slutlig. Det finns också en skillnad i neutraliteten på det praktiska planet då expansionsfonden inte används i den utsträckning som systemet i teorin tillåter.

SJ 1 tycker vidare att det går att ifrågasätta neutralitetsdebatten, ”den är lite överdriven”. SJ 1 menar att det är viktigare att det finns ett lätthanterligt system för näringsidkaren än att systemet är neutralt emot aktiebolaget på alla områden. Ett av problemen med utformningen av reglerna kring enskild näringsverksamhet är att de verksamheter som drivs inom företagsformen är så diversifierade, det kan vara alltifrån torghandlare till stora lantbruk, vilket gör att det är svårt att skapa ett system som fungerar lika bra för alla enskilda näringsidkare. Expansionsfonden är en teoretisk skapelse som låter bra men fungerar sämre i praktiken. Dessutom är det så att vissa branscher inom enskild näringsverksamhet gynnas av detta sätt att skapa lågbeskattade medel för investeringar. Exempel på detta är lant- och skogsbruk som, jämfört med tjänsteföretag, har svårare att göra stora avsättningar.

Skattehandläggarnas syn på neutraliteten

SH 5 tycker spontant att det inte är neutralt.

SH 4 ser en skillnad i att den fysiske personen får betala in både sociala avgifter och löneskatt, d.v.s. det uppstår en skillnad i vilket subjekt som får bära skatten i de olika företagsformerna, den totala skatten är dock likvärdig i de båda situationerna.

Redovisningsexperternas syn på neutraliteten

RE 2 tycker att systemen i princip är neutrala, särskilt för de näringsidkare som lever på sitt företag, vissa skillnader finns dock. Exempelvis kan inte värdepapper ingå i verksamheten som tillgång i enskild näringsverksamhet medan motsvarande går i ett aktiebolag. Men den enskilda näringsidkaren har den förmånen att inom näringsverksamheten få tillbaka skatten för expansionsfonden medan skatten i ett aktiebolag är slutlig. Ett aktiebolag är fortfarande förmånligare om verksamheten används som en spargris eftersom företagaren vid en likvidation har större möjligheter till lägre beskattning än i en enskild näringsverksamhet.

RE 1 berättar att direktivet för den utredning som ligger till grund för reglerna var att få enskild näringsverksamhet så likt ett fåmansaktiebolag som möjligt på det skattemässiga planet. Man ville att andra skäl än skatteskal skulle avgöra valet av företagsform. Det var det som efterstävades och neutralitet har uppnåtts på det stora hela. Det som skiljer är främst vid en försäljning av verksamheten. I en enskild näringsverksamhet skall försäljningen (bortsett från vissa fastigheter) tas upp i inkomstslaget näringsverksamhet och leder således till full progressiv beskattning. I ett fåmansaktiebolag finns valfrihet att sälja aktierna i stället för bara inkråmet (vilket är enda alternativet i enskild näringsverksamhet). Då kan en del av vinsten tas upp i inkomstslaget kapital vilket innebär att den totala skatten blir lägre än i enskild näringsverksamhet.

Ett stort problem enligt RE 1 är att enskilda näringsidkare spänner över ett så stort område, alltifrån författare till stora jordbruk. Det är svårt att hitta en metod som passar alla dessa. Systemet kring enskild näringsverksamhet och däri inkluderat expansionsfonden är nog den svåraste av företagsformerna att sköta. Men det gick inte komma fram till någon bättre lösning, med de förutsättningar som fanns, för att uppnå skatteneutralitet mellan enskild näringsverksamhet och aktiebolag.

Skillnader vid generationsskiftet

RE 2 anser att enskilda näringsidkare vid generationsskiftet kan få problem att använda expansionsfonden för att göra nya investeringar. Den särskilda posten som näringsidkaren i vissa fall kan få lägga till vid beräkningen av kapitalunderlaget kan leda till svårigheter att göra nya expansionsfondsavsättningar. Den särskilda posten är konstant men den får bara utnyttjas till den grad att expansionsfonden inte behöver betalas tillbaka, detta innebär att de investeringar som görs under denna tid kan inte finansieras genom nya expansionsfondsavsättningar utan måste finansieras genom dubbelbeskattat kapital. RE 2 tycker att den särskilda posten skulle vara konstant i den bemärkelsen att den alltid får medräknas till det bestämda beloppet även i ett positivt kapitalunderlag. Det finns dock argument mot detta förslag också. Den särskilda posten ses i princip som en tillgång och denna är då helt obeskattad, en relevant fråga är då varför denna skall få vara det nära andra tillgångar beskattas?

RE 1 anser att vid generationsskiftet kan reglerna kring expansionsfonden skapa problem. Det blir lätt på det viset att kapitalunderlaget blir noll när verksamheten kommit i ny generations hand trots att det var högre i den förra generationen.

5.7 Redovisningsproblematik

RE 1 anser att expansionsfonden skapar problem för företagets intressenter såsom banktjänstemän när de ska avgöra om den enskilda näringsidkaren skall få lån eller inte. Banktjänstemannen kan då inte enbart titta på en balansräkning eftersom expansionsfonden inte behöver bokföras och således inte syns i alla fall.

SH 3 säger att N 1 är en klurigare än N 2. ”E hänger utanför bokföringen.”

SH 1 menar att mertalet enskilda näringsidkare deklarerar på N2 och där fås en balansräkning fram vilket gör att det relativt enkelt går att kontrollera så att expansionsfonden ligger inom sin gräns. När man senare skall kontrollera att kapitalunderlaget för expansionsfonden är korrekt så är det övergångsposten och särskild post som är svårast att kontrollera, men dessa förekommer sällan i deklARATIONER.

RE 3 menar att problemet med expansionsfonden är att den kräver ständiga prognoser, för att kunna utnyttjas optimalt. Råkar näringsidkaren ta ut mer än vad vinsten blir i verksamheten måste expansionsfundsmedel i så fall föras tillbaka eftersom kapitalunderlaget då sjunker.

SJ 3 menar att många enskilda näringsidkare inte omsätter så mycket, kan det tyckas att deras kostnader för att deklarerar blir oproportionerligt stora. Det finns dessutom en europeisk stadga¹¹¹ som säger att det skall finnas enkla regler för småföretagare, denna politiska målsättning, att få lättare regler för småföretagare är väl inte direkt uppfylld.

5.8 Särskiljningsproblematik

SH 1 menar att räntor på lån är svårkontrollerade, det vill säga att veta vilken del av lånet som skall hänföras till verksamheten och vilken del av lånet som är för privat bruk. Att införa lönebegreppet i enskild näringsverksamhet för näringsidkaren skulle nog leda till ännu större kontrollproblem eftersom det fortfarande handlar om samma plånbok.

RE 3 anser att systemet idag saknar spärrar. Antag att näringsidkaren äger ett aktiebolag och exempelvis privatusets frys går sönder och alternativet är att ta ett lån eller att ta ut extra lön. Då ser företagaren direkt om företagets likviditet och resultat tillåter detta. I en motsvarande situation i en enskild näringsverksamhet är inte konsekvenserna så direkta, resultatet i rörelsen kan se betydligt högre ut än vad det är, främst av den anledningen att egna uttag inte är en kostnad i rörelsen. Alltså saknas den varningssignalen som säger att

---

¹¹¹ Den stadga som SJ 3 troligen syftar på är den europeiska stadgan för småföretag, från den 20 juni 2000. Stadgan innehåller principer och för att uppnå dessa förbinder sig medlemsstaterna att bl.a. ”skapa en reglerande, skattemässig och administrativ ram som befrämjar entreprenörsverksamhet...”, http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/index.htm, 20 maj 2004

resultatet inte tål det. Negativa kapitalunderlag kan uppstå utan att den enskilde näringsidkaren är medveten om det p.g.a. denna eftersläpning.

SH 1 menar att införa lönebegreppet i den enskilda firman för näringsidkaren skulle nog leda till ännu större kontrollproblem eftersom det fortfarande handlar om samma plånbok.

5.9 Syn på alternativa lösningar

Vi ställde följande tre frågor till 19 redovisningskonsulter: **Tycker du om systemet kring enskild näringsverksamhet, i sin helhet?** 11 redovisningskonsulter anser att dagens system är bra, 8 att det är krångligt, komplicerat, rörigt osv.

Därefter ställdes följande fråga: **Ser du någon bättre lösning på att lösa självfinansierings av enskild firmas expansion?** 6 redovisningskonsulter menar att det är neutralt idag. 6 redovisningskonsulter anser att en lösning är att särskilja person och företag. 2 redovisningskonsulter förordar att ombilda till aktiebolag vid expansion. 1 redovisningskonsult föreslår ett högre grundavdrag. 1 redovisningskonsult föreslår lägre skatt.

Slutligen ställdes frågan: **Vad tycker du om ett förslag att göra lön avdragsgill och därefter ha en bolagskatt på i rörelsen kvarhållna vinsten?** Av de 11 redovisningskonsulter som först svarat att systemet i grunden är bra anser 10 att lön är en bättre lösning. Av de 8 som ansåg systemet krångligt anser alla 8 att lön är ett bra förslag på lösning.

Den sista frågan ställdes även till de resterande 11 redovisningskonsulter. Totalt anser 28 redovisningskonsulter att lön i princip är en bättre lösning än expansionsfond.

Diskussion mellan olika lösningar bland skattejurister och redovisningsexperten

Bland skattejuristerna och redovisningsexperterna finns en underliggande diskussion huruvida lågbeskattade medel skall styras fram med hjälp av expansionsfond eller löneuttag (staketmodell). Nedan återges denna diskussion.

Redovisningsexperten som deltog i utredningsarbetet om neutral företagsbeskattning, RE 1, anser att utredningen var bunden till direktivet som förordade expansionsfundsmodellen framför staketmodellen. Förslaget som skulle läggas fram fick heller inte innebära ett för stort skattebortfall. Själv ansåg utredningsexperten att enskild näringsverksamhet borde ha varit eget skattesubjekt, där lön skulle vara avdragsgill även för företagaren, men detta tillät inte direktiven.

En annan redovisningsexpert, RE 3, är inne på samma linje och menar att ett sätt att komma tillrätta med problem kring enskild näringsverksamhet vore att ta bort expansionsfonden och göra enskild näringsverksamhet till skattesubjekt och införa ägarlön som en avdragsgill kostnad. Istället skall det som inte tas ur verksamheten lågbeskattas. Låneförbud borde införas och endast positiv räntefördelning skall vara tillåtet. Näringsfastigheter skall ingå i näringsverksamheten fullt ut.

En skattejurist, SJ 1, menar dock att lösningar, liknande staketmetoden, ger upphov till större problem med löneredovisningen och kontrollen av lönen. Det blir svårt att hålla isär vad som är privat kapital och vad som är verksamhetens kapital.

Argumentet att lönelösningen skall vara mera svårkontrollerad än dagens system håller inte, menar redovisningsexpert RE 3. Under arbetet med förenklingsutredningen var skatteverket av samma åsikt. Kontrollsvårigheter finns redan idag. Skatteverket kan inte kolla bankernas kontrollbesked, som bara står uppräddade på ett personnummer. Med två skattesubjekt kan kontrolluppgifter bättre hållas isär.

Redovisningsexpert RE 3 menar också att argumentet att lönelösningen ställer högre krav på särskiljningen inte håller. Redan idag finns det regler för hur enskilda näringsidkare skall särskilja vad som är privat och vad som tillhör näringsverksamheten. Så fort näringsidkare bokför något måste de ta ställning till om detta skall bokföras inom näringsverksamheten eller om det är något privat. Om istället enskilda näringsidkare registreras med ett organisationsnummer skulle det bli lättare att skilja på detta. En sådan registrering skulle inte vålla alltför mycket besvär. Många enskilda näringsverksamheter registreras redan i vilket fall och näringsidkarna måste dessutom finnas med i andra register.

Enligt RE 3 finns det idag företagare som driver sin verksamhet som aktiebolag bara för att kunna hålla isär verksamheten från det privata. Tänk hur många aktiebolag som bara har en anställd och en styrelseledamot och båda dessa utgörs ensamt av aktiebolagets ägare, utan att ägaren egentligen är ute efter att använda företagsformen aktiebolag. Om enskild näringsverksamhet är ett skattesubjekt vore det nog fler som väljer bort aktiebolaget.

Redovisningsexpert RE 2 menar däremot att expansionsfondslösningen är bättre för att det ställer mindre krav på åtskillnad mellan verksamheten och det privata. Det är svårt och konstlat att, som i staketmetoden, göra denna åtskillnad. Ofta finns bara ett lån och då kan det vara konstlat att dela upp detta så att en del hör till näringsverksamheten och den andra till det privata. Dock är nog beskattning av lön något mera pedagogisk, menar RE 2.

RE 2 tycker att frivilliga system är bättre än tvångsmässiga. Vill företagaren inte använda expansionsfonden, behöver han inte göra det. Om enskild näringsverksamhet skall vara som vissa andra redovisningsexperter föreslår innebär det att ett tvångsmoment införs. Att göra enskild näringsverksamhet till skattesubjekt känns dessutom främmande, de flesta länder har det ungefär som systemet är utformat i Sverige. En överskottsbeskattning av

fysiska personer känns som det mest naturliga. Även om företagaren inte behöver använda sig av en expansionsfond i den föreslagna modellen, tillkommer andra regler som komplicerar, exempelvis ett låneförbud.

RE 3 tycker att redovisningen och deklARATIONER för enskilda näringsidkare skall vara enkel och upprättas på egen hand. En särskild deklARATION för den enskilda näringsverksamheten skall då upprättas. Då slipper de enskilda näringsidkarna göra en hel del justeringar som måste göras idag då de deklarerar. N6 försvinner och en del justeringar på N2 kan tas bort. En del redovisningskonsulter tycker då att det är att rycka undan benen på sig själv. Men jag tror inte så är fallet. Istället kan redovisningskonsulter arbeta mera som ekonomiska konsulter än som idag sitta och fylla i blanketter.

RE 3 anser att lönelösningen framförallt allt ger en betydligt bättre bild av verkligheten. Vilket gör att många risker blir mindre. Många enskilda näringsidkare vet inte ens vad de har för inkomst när de skall uppge sin denna till försäkringskassans handläggare eller när de skall ett avbetalningsköp. Bankerna har svårt att få grepp om hur den enskilda näringsidkarens ekonomi ser ut. Bättre överblick minskar risken för obestånd.

RE 3 menar också att näringsfastigheter skall ingå i näringsverksamheten. Detta möter motstånd från starka grupper med särintressen. Men skall det skapas ett enklare system, anser RE 3 att undantag och särregleringar bara skapar komplexitet. RE 3 tycker därför att näringsfastigheter skall beskattas på samma sätt som övriga delar av näringsverksamheten, även om det skulle leda till högre skattebelastning.

6

Analys och slutsatser

I detta kapitel kopplas resultaten samman i en problembild och slutsatser presenteras.

6.1 Analys

Resultaten visar att lagrådets farhågor har besannats. Många upplever expansionsfonden som svår att förstå och förklara. Det som drabbas är självfinansieringen med lågbeskattade medel för enskilda näringsidkare. Regeringens förhoppning att "...tillämpningen i normalfallen bör kunna bli förhållandevis okomplicerad när väl systemet satt sig." har tyvärr inte infriats i praktiken. Det föreligger i princip en teoretisk neutralitet men inte en praktisk.

6.1.1 Teoretisk neutralitet

Resultaten visar att neutraliteten fungerar i teorin. Undantaget är att enskild näringsverksamhet kan förlustutjämna framåt i tiden och vid underskott få expansionsfondskatten återbetalad. Aktiebolaget har fördel genom att enkelbeskattade likvida medel kan placeras i värdepapper. Generationsskiften i enskild näringsverksamhet kan leda till problem att använda expansionsfonden. Problem kan uppstå av att det kan bildas ett negativt kapitalunderlag vid blandade fång. Övertas en expansionsfond får näringsidkaren använda en särskild post för att undvika återföring. Så länge denna post används kan inte expansionsfonden ökas för att finansiera nya investeringar.

När en enskild näringsverksamhet avslutas ses försäljningen som den sista affärshändelsen i verksamheten. Denna beskattas progressivt. I ett aktiebolag har näringsidkaren möjlighet att sälja aktierna och får då ta upp allt eller en del av vinsten i inkomstslaget kapital. På så sätt undviks progressiv beskattning på hela vinsten.

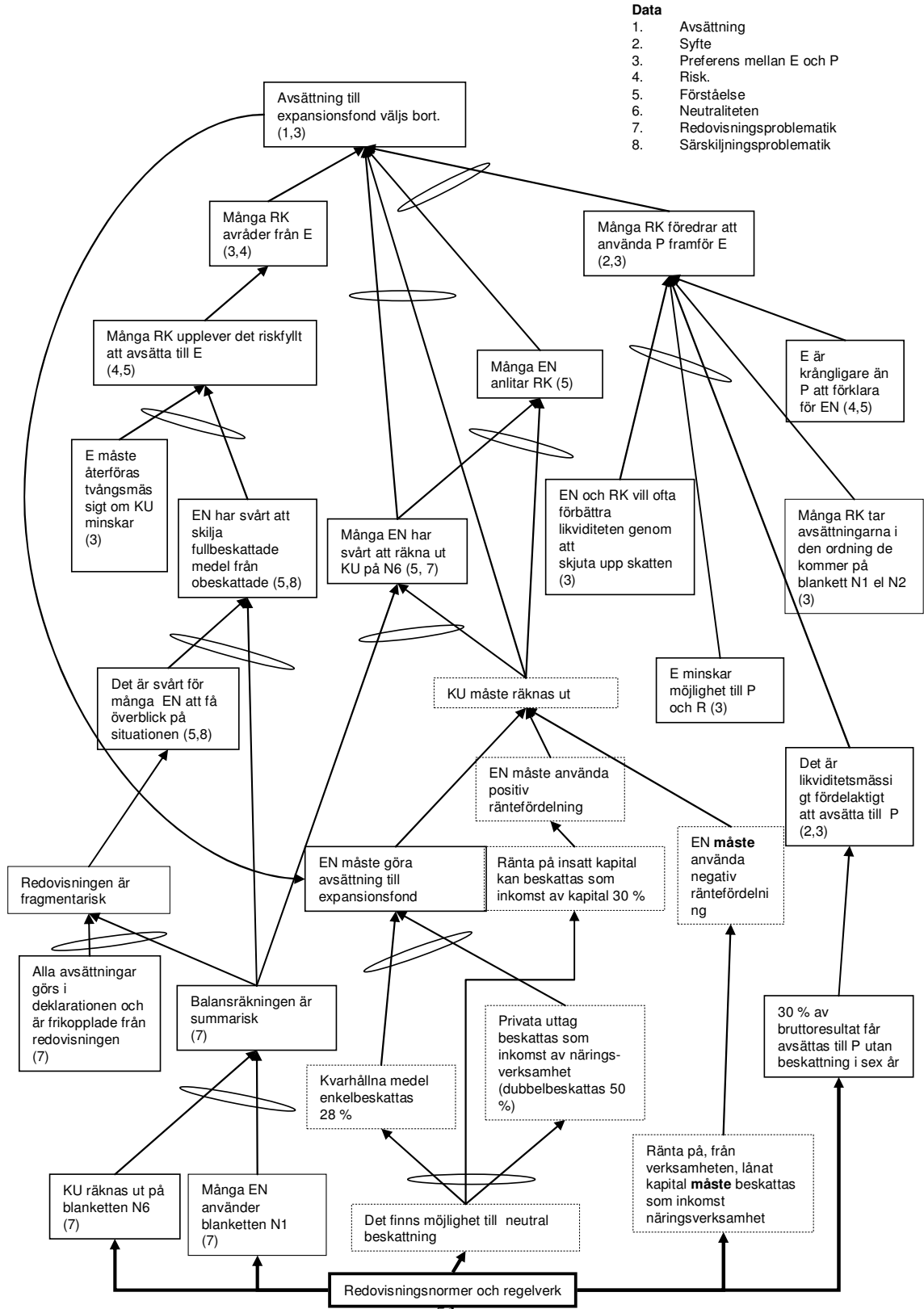
6.1.2 Praktisk neutralitet

Regelverkets goda intentioner utmynnar dock i en praktisk verklighet där verktyget för neutralitet, expansionsfonden, ofta väljs bort. Problembilden i figur 15, nästa sida, är ett sätt att förklara varför en i grunden god intention utmynnar i sin motsats. Systemets drivkrafter finns i ett neutralt regelverk och redovisningsregler som är anpassade till enskild näringsverksamhet. Regler som, om de används, är neutrala. Men användandet är

förknippat med risk och osäkerhet. Bilden är grundad i de resultat som framkommit och läses nerifrån. Förenklat beskrivs samma slutledning i efterföljande text:

Figur 15 Problembild, grundad i data.

Källa: Andersson, Jarlvik, Magnusson

Från teori till praktik

I regelverket för enskilda näringsidkare ingår verktygen för neutral beskattning. Detta gör det möjligt för enskilda näringsidkare att, såsom i aktiebolaget, få möjlighet att beskattas lägre för de medel som inte tas ut medan privata uttag fullbeskattas.

För att uppnå denna neutralitet och låta det som kvarhålls i verksamheten beskattas med 28 % måste näringsidkaren avsätta till expansionsfond. Det finns också möjlighet att ta ut ränta på kvarhållna fullbeskattade medel genom att använda positiv räntefördelning. Det är också så att om näringsidkaren lånar lågbeskattat eller obeskattat kapital från näringsverksamheten, med mer än 50 000 kr, måste näringsidkaren göra en negativ räntefördelning.

Kapitalunderlaget

Kapitalunderlaget är den post i deklarationen som visar om kapitalet ökar eller minskar mellan åren och som därför styr alla tre verktygen. Avsättning till expansionsfond och positiv räntefördelning är frivillig. Återföring av expansionsfond och negativ räntefördelning är tvingande. Så länge expansionsfond har avsatts måste kapitalunderlaget beräknas. Denna beräkning görs vid deklarationen.

Kapitalunderlaget räknas ut på näringsbilaga N6. Deklarationen görs antingen på N1 eller N2. N2 grundar sig på en utförlig resultat- och balansräkning, medan N1 inte kräver detta. Det kan därför bli svårare att fylla i N6 om deklarationen görs på N1. Eftersom vissa ytterligare beräkningar måste göras. För att få hjälp med dessa, och andra beräkningar, anlitar många näringsidkare redovisningskonsulter.

Otydlighet i redovisning

Det finns en bland många redovisningskonsulter omvittnad svårighet i det att näringsidkare har praktiskt svårt att skilja på vad som är fullbeskattade medel och inte. Att gränsen är svår att se beror på olika faktorer. En bidragande orsak är att t.ex. avsättningar och återföringar inte görs i räkenskaperna utan endast i deklarationen. En annan bidragande orsak är svårigheten att förklara hur gränsen fungerar. Många redovisningskonsulter anser därför att det är mycket svårt för näringsidkaren att få ekonomisk överblick. En konsekvens blir att näringsidkaren måste ha stor självdisciplin och planera sina uttag ordentligt. (Vilket är just det som är svårt när ekonomisk överblick saknas.)

Osäkerhet och risk

Redovisningskonsulten kan aldrig vara säker på hur det förhåller sig med näringsidkarens självdisciplin. Alla avsättningar redovisningskonsulten gör blir därför förknippade med en viss risk. Risken med expansionsfonden är att den är resultatberoende och måste återföras om kapitalunderlaget minskar.

Näringsidkaren anlitar också redovisningskonsulten för att inte betala mer skatt än nödvändigt. Det finns olika sätt för redovisningskonsulten att minimera eller skjuta upp skatten till senare tillfällen. Periodiseringsfonden kan vara obeskattad i 6 år och måste därefter återföras, men kan då återigen avsättas. Expansionsfond kan ligga kvar så länge kapitalunderlaget är stabilt. Periodiseringsfonden uppfattas därför ofta som mindre osäker.

Alternativa avsättningar

Positiv räntefördelning är det enda verktyget som ger definitivt lägre skatt. Medan periodiseringsfond och expansionsfond på olika sätt skjuter upp beskattningen. Periodiseringsfonden är mer fördelaktig ur likviditetssynpunkt. Många redovisningskonsulter tar avsättningarna i den ordning de kommer på deklarationsblanketten. Periodiseringsfonden är lättare att förklara än expansionsfonden. Vilket gör att expansionsfonden kommer som ett sista steg. Sammantaget blir ofta konsekvensen att många redovisningskonsulter väljer bort att avsätta till expansionsfond.

6.2 Slutsatser och nya frågor

Sammanfattningsvis ser det ut som att underutnyttjandet av expansionsfonden beror på följande omständigheter:

- Komplicerade uträkningar är svårt att förklara. Det är enklare för redovisningskonsulten att välja alternativ som går lättare att förklara och som dessutom ger bättre likviditet, för stunden.
- Risken anses större vid avsättning till expansionsfond eftersom denna är kopplad till kapitalunderlaget.
- Kapitalunderlaget är en post som kräver noggrann planering, självdisciplin och förmåga till baklängesräkning hos näringsidkaren.
- Det är svårt för näringsidkaren att särskilja fullbeskattade medel från lågbeskattade, detta ökar osäkerheten hos redovisningskonsulten.

Grundläggande faktorer

Det finns flera grundläggande faktorer som driver praktiken från neutral beskattning.

- Den gräns som expansionsfonden är tänkt att dra är abstrakt, svår att förklara och svår att förstå.
- Redovisningen är osammanhängande och utmynnar i en summarisk balansräkning. Detta försvårar, även för initierade personer, att räkna ut kapitalunderlaget och få grepp om ekonomin.
- Abstrakta gränser och delvis osammanhängande system är svåra att kontrollera.

Reglerna kring expansionsfonden har nu funnits i 10 år. Diskussionen angående vilken styrmodell den enskilda näringsverksamheten skall arbeta efter är nog minst lika gammal. Skall enkelbeskattade medel upparbetas enligt expansionsmodell eller lönomodell? Undersökningen visar också på omständigheter där enighet råder. Att enskild näringsverksamhet omfattar en mycket heterogen skara näringsidkare, från torghandlare till skog- och fastighetsägare är alla överens om. Att vissa grupper, t.ex. skog- och fastighetsägare gynnas av dagens regelsystem är ingen hemlighet. Inte heller det faktum att näringsidkare med mindre eller inga tillgångar missgynnas. Det råder också stor enighet bland de redovisningskonsulter som anser att neutraliteten mellan företagsformerna i praktiken inte fungerar, att det är den enskilda näringsverksamheten som missgynnas.

Det råder således oneutralitet både inom gruppen enskilda näringsverksamheter som mellan företagsformerna.

- Det finns all anledning att i framtiden undersöka de strukturella över- och underordningar som finns inbyggda i diskussioner och regelverk kring enskild näringsverksamhet.

Argumenten att *behålla* dagens regelsystem med ett skattesubjekt baseras på att det är främmande med två, att överskottsbeskattning av näringsidkare känns som det mest naturliga samt att det uppstår kontrollproblem om regelverket förändras. Argumenten för *att ändra* handlar om att gränsdragning mellan person och företag måste bli tydligare och mer pedagogisk.

För att lösa blockeringen måste det komma fram nya förslag och verktyg som bättre tillgodoser de skiftande behov som finns i gruppen enskilda näringsidkare. Blockeringen om vilken lösning som är bäst måste brytas. Sådana brytningar sker ofta med radikala och kreativa idéer.

- Behovet av kontroll på ekonomiska transaktioner och vad som är fullbeskattat och lågbeskattat i en näringsverksamhet är gemensamt, hos tillsynsmyndighet och näringsidkare. Vilka praktiska lösningar kan gagna båda? Behövs nya system eller kan redan befintliga användas på ett effektivare sätt?

Detta är frågor som vi hoppas kan leda vidare mot enklare företagande och fler enkelfinansierade företag.

7

Källförteckning

7.1 Publicerade källor

7.1.1 Litteratur

Andersson, Anna & Johansson, Marie (1997) *Neutral företagsbeskattning? En utvärdering av reglerna om räntefördelning och expansionsmedel*, Magisteruppsats vid Lunds universitet.

Gustavsson, Bengt (1998) *Metod: Grundad Teori för ekonomer – att navigera i empirins farvatten*, Academia Adacta.

Gustavsson, Bengt (red.) (2004) *Kunskapande metoder inom samhällsvetenskapen*, Studentlitteratur, andra upplagan.

Lodin, Sven-Olof , Lindencrona, Gustav, Melz, Peter & Silfverberg, Christer (2002) *Inkomstskatt – en läro- och handbok i skatterätt*, Studentlitteratur, åttonde upplagan.

Lundahl, Ulf & Skärvad, Per-Hugo (1999) *Utredningsmetodik för samhällsvetare och ekonomer*, Studentlitteratur, tredje upplagan.

Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt, (red.) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Studentlitteratur.

7.1.2 Lag

Bokföringslag (1999:1078).

Inkomstskattelag (1999:1229).

Lag (1962:381) om allmän försäkring.

Lag (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension.

Lag (2000:980) om socialavgifter.

Lag (1990:659) om särskild löneskatt på vissa förvärvsinkomster.

7.1.3 Offentligt tryck

Deklarationsblankett Inkomstdeklaration 1 inkomståret 2004.

Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet utan årsbokslut – taxeringen 2004.

Deklarationsblankett för inkomst av näringsverksamhet med årsbokslut – taxeringen 2004.

Deklarationsblankett för räntefördelning och expansionsfond – taxeringen 2004.

Dir. 1996:78, Utvärdering och förenkling av skattereglerna för enskilda näringsidkare och delägare i handelsbolag.

Ds 1993:28, Beskattning av enskild näringsverksamhet m.m..

Prop. 1993/94:50, Fortsatt reformering av företagsbeskattningen.

Prop. 1996/97:12, Vissa justeringar i lagen om räntefördelning m.m..

Prop. 1999/2000:2, Inkomstskattelagen.

RSV Rapport 1995:10, Förslag till förenklingar av skattelagstiftningen.

RSV Rapport 1999:9, Så här är det att deklarerat! Individernas fullgörandekostnader för inkomstdeklarationen 1998.

S2003:010, Nyföretagandet i Sverige 2001 och 2002.

SKV 302, Handledning för beskattning av inkomst och förmögenhet m.m. vid 2004 års taxering.

SOU 1984:70, Staketmetoden – En ny metod för beskattning av enskild näringsverksamhet.

SOU 1991:100, Neutral företagsbeskattning, betänkande av utredningen om beskattning av inkomster hos enskilda näringsidkare och handelsbolag.

7.1.4 Elektroniska källor

EU:s webbportal,

http://europa.eu.int/comm/enterprise/enterprise_policy/charter/index.htm, 20 maj 2004.

Gula sidorna, www.gulasidorna.se, 5 april 2004.

Skatteverket, www.skatteverket.se, 13 april 2004.

Statistiska Centralbyrån, http://www.scb.se/templates/Standard___34546.asp, 26 maj 2004.

7.1.5 Muntliga källor

30 anonyma telefonintervjuer med redovisningskonsulter, mellan perioden 5 april och 21 april.

30 anonyma telefonintervjuer med enskilda näringsidkare, mellan perioden 26 april och 29 april 2004

4 anonyma telefonintervjuer med skattehandläggare, mellan 4 maj och 12 maj 2004

Anonym personlig intervju, med två skattejurister, 13 april 2004
Anonym personlig intervju, med redovisningsexpert, 14 april 2004
Anonym personlig intervju, med skattejurist, 15 april 2004
Anonym personlig intervju, med redovisningsexpert, 27 april 2004
Anonym personlig intervju, med två skattehandläggare, 12 maj 2004
Anonym personlig intervju, med redovisningsexpert, 27 maj 2004

7.1.6 Icke refererade källor

Berg, Peter (1996) "Oanvändbar redovisning för enskilda näringsidkare", *Skattenytt*, 1995, s. 511-527.
Rydin, Urban & Nilsson, Peter (2000) "Omstrukturering av enskild näringsverksamhet", *Skattenytt*, 1999, s. 473-486.
Rydin, Urban (2001) "Jämförelse mellan omfördelningsregler för enskilda näringsidkare i Sverige och Danmark", *Skattenytt*, 2000, s. 23-33
SOU 1997:178, Enskilda näringsidkare – Översyn av skattereglerna.
SOU 2002:35, Ny handelsbolagsbeskattning.

Bilaga 1

Datum.....

Intervju med
redovisningskonsult.....

- 1) I vilka olika branscher verkar enskilda firmor som du redovisar du för?
- 2) Vad tror du syftet var med att införa expansionsfonden?
- 3) Har enskilda näringsidkare generellt sett överhuvudtaget möjligheter att göra avsättningar till expansionsfonden? Varför?
- 4) Hur stor andel av de enskilda firmor du redovisar för gör avsättning till expansionsfond?
- 5) Finns det några typer av enskilda firmor som du oftare gör avsättningar till expansionsfond? Om så, varför?
- 6) I vilket syfte använder du expansionsfonden?

Om du får rangordna dessa för det vanligaste ändamålet med dess tillämpning?

A Skatteplanering (ex, för att kunna ta ut pengar i verksamheten, trots låg vinst)

B expansion (investeringar)

C skatteutjämning (för att slippa den extra statliga inkomstskatten på ”lönen”)

D endast för att skjuta upp skatten

E annat ändamål

7) Hur ofta ligger expansionsfonden nära sitt tak?

Varför tror du det är så?

8) Hur ofta går en enskild firma med underskott?

9) Finns det några särskilda typer av enskilda firmor som går med underskott?

Om så, varför tror du det är så?

10) Hur ofta gör en enskild firma en avsättning till periodiseringsfond?

Ser du någon skillnad i risk mellan p-fond och exp-fond?

11) Vad tycker du om systemet som helhet kring enskilda firmor?

Varför tycker du det?

12) Ser du någon bättre lösning på att lösa självfinansiering av enskild firmas expansion?

- 13) Kan man lösa eventuella problem med systemet som helhet på något annat sätt?
- 14) Vad tycker du om ett förslag om att göra all lön avdragsgill och därefter ha en bolagsskatt på rörelsen kvarhållna vinsten?
- 15) Är systemet neutralt mot AB utifrån individens perspektiv, respektive verksamhetens perspektiv, motivera varför?
- 16) Tycker du det är svårt att förklara reglerna för enskilda näringsidkare?
Om så, varför?
- 17) Tror du att näringsidkarna själva förstår reglerna?
Om så, varför tror du det?
- 18) Gör man avsättningar till expensionsfond även om man har ett lågt resultat?
Om så, varför gör man det (ex. likviditetskris)?
- 19) Hur ofta sker expansion inifrån den egna verksamheten jämfört med stöd från externa finansörer?
Varför tror du det är så?
Är det några typer av branscher som är mera externt finansierade än andra?
- 20) Är det vanligt att kapitalunderlaget minskar så att man tvingas föra tillbaka expensionsmedel?
Av vilka anledningar sker detta i så fall (ex. tagit ut mera lön än vad det blev vinst)?
Om detta sker av någon speciell anledning, är denna då vanligt förekommande?
- 21) Finns det några enskilda firmor som gynnas av metoden att beräkna fram kapitalunderlaget?
Om det gör det, varför gynnas dom?
- 22) Finns det några skillnader i avdragsrätten för kostnader mellan en enskild firma och ett aktiebolag?
- 23) Tycker du expensionsfonden skapar några speciella problem vid en eventuell nerläggning av verksamheten eller vid ombildning till AB?
Om så, varför tror du det är så?

Bilaga 2

Datum.....

Intervju med
enskild näringsidkare.....

1. Deklarerar du själv?
2. Vet du vad expansionsfond är?
3. Avsätter du till expansionsfond?
4. Använder du någon av finansieringskällorna interna medel eller externa medel oftare för investeringar?
5. Hur mycket omsätter du per år?